

Стенографски дневник

Откриване и 1-во заседание

Понеделник, 2 ноември 1953 г.

(Открито в 15 ч.)

Председателствувал председателят Фердинанд Козовски
Секретари: Георги Арачийски, Ангел Генев и Руска Варадинова

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.		Стр.
Откриване на сесията	3	Законопроект за изменение и допълнение на Зако- на за лицата и семейството. (Приемане)	15
Одобряване на дневния ред на заседанието	3	Говорили: министър Ради Найденов	17
Проекторешение за одобряване на указите, издаде- ни от Президиума на Народното събрание за време- то от 11 февруари до 31 октомври 1953 година (Приемане)	3	Д-р Иван Пашов	19
Законопроект за водното стопанство. (Приемане)	4	Ангел Генев	20
Говорили: министър Станко Тодоров	7	Законопроект за изменение на Гражданския про- цесуален и Наказателно-процесуалния кодекс (Приемане)	21
Инж. Георги Начков	8	Избор на член-съдия за Върховния съд на Репу- бликата	22
Инж. Ангел Кисимов	10	Избор на съдии за военните съдилища	23
Никола Джанков	12	Закриване на сесията	23
Почитане паметта на починалия народен представител Димитър Иванов Полянов	14	Говорил: председател Фердинанд Козовски	23
Законопроект за изменение на Закона за устрой- ството на съдилищата. (Приемане)	14		

(Точно в 15 ч. в заседателната зала влиза председателят на Министерския съвет другарят Вълко Червенков, посрещнат със ставане на крака и продължителни ръкопляскания от всички присъстващи)

Председател Фердинанд Козовски: Другарки и другари народни представители! С указ № 423 от 23 октомври 1953 г. Президиумът на Народното събрание въз основа на чл. 19 и чл. 35, т. 1 от Конституцията на Народната република България

«ПОСТАНОВЯВА:

Свиква Народното събрание на осма редовна сесия на 2 ноември 1953 г. в 15 ч.

Председател на Президиума на Народното събрание:
Г. Дамянов

Секретар на Президиума на Народното събрание:
М. Минчев»

Необходимият брой народни представители присъствуват.

Обявявам първото заседание на осмата редовна сесия на Първо Народно събрание за открито.

В изпълнение разпоредбите на чл. 8 от Правилника за вътрешния ред на Народното събрание Бюрото на Народното събрание своевременно изпрати на всички другари народни представители дневния ред за първото заседание на сесията. Съгласно правилника първият въпрос, който трябва да бъде решен сега от Народното събрание, е въпросът за утвърждаване на предложения от Бюрото на Народното събрание дневен ред, а именно:

1. Проекторешение за одобряване на указите, издадени от Президиума на Народното събрание за времето от 11 февруари до 31 октомври 1953 г.

2. Законопроект за водното стопанство.

3. Законопроект за изменение на Закона за устройството на съдилищата.

4. Законопроект за изменение и допълнение на Закона за лицата и семейството.

5. Законопроект за изменение на Гражданския процесуален и Наказателно-процесуалния кодекси.

6. Избор на член-съдия за Върховния съд на Републиката.

7. Избор на съдии за военните съдилища.

Съобразявайки се с чл. 8 от Правилника за вътрешния ред на Народното събрание, Бюрото на Народното събрание ви

предлага за одобрение горния дневен ред за днешното заседание на Народното събрание.

Ако има други предложения по дневния ред, моля, да бъдат направени. — Няма такива.

Ония от другарите народни представители, които са съгласни дневният ред на първото заседание на Народното събрание на настоящата сесия да бъде такъв, какъвто се предлага от Бюрото на Народното събрание, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, предложението се приема.

Преминваме към точка първа от дневния ред:

Разглеждане проекторешението за одобряване на указите, издадени от Президиума на Народното събрание за времето от 11 февруари до 31 октомври 1953 г.

Проекторешението ще бъде докладвано от секретари на Президиума на Народното събрание др. Минчо Минчев. Има думата др. Минчо Минчев.

Секретар Минчо Минчев: (Чете)

«МОТИВИ

към проекторешението за одобряване на указите, издадени от Президиума на Народното събрание за времето от 11 февруари до 31 октомври 1953 г.

Другари и другарки народни представители! Съгласно Конституцията на Народната република България и Закона за Президиума на Народното събрание някои от указите, издавани от Президиума на Народното събрание, подлежат на одобрение от Народното събрание в първата му сесия, свикана след издаването на указите.

След приключване на седмата редовна сесия на Народното събрание през месец февруари т. г. Президиумът на Народното събрание, за да отговори на нуждите на управлението, издаде по предложение на правителството известен брой укази по чл. 5, буква «б» от Закона за Президиума на Народното събрание.

По предложение на председателя на Министерския съвет, за да отговори на належащи нужди на държавното управление, Президиумът на Народното събрание реши, на основание чл. 35, точка 1.2 от Конституцията на Народната република България и чл. 4, буква «н» от Закона за Президиума на Народното събрание, да издаде и един указ за освобождаване от длъжност и за назначаване на отделни членове на правителството.

И двата вида укази, съгласно Конституцията и Закона за Президиума на Народното събрание, подлежат на одобрение от Народното събрание.

Настоящата осма редовна сесия на Народното събрание е първата сесия след издаването на тези укази и следва тя да се занимае с въпроса за тяхното одобрение.

По тези съображения молим, другарки и другари народни представители, да обсъдите приложеното проекторешение и ако го одобрите, да го гласувате.

Председател на Президиума на Народното събрание:

Г. Дамянов
Секретар на Президиума на Народното събрание:
М. Минчев

ПРОЕКТОРЕШЕНИЕ

за одобряване на указите, издадени от Президиума на Народното събрание за времето от 11 февруари до 31 октомври 1953 г.

Одобряват се следните укази, издадени от Президиума на Народното събрание въз основа на чл. 4, буква «н», и чл. 5 буква «б» от Закона за Президиума на Народното събрание за времето от 11 февруари до 31 октомври 1953 г.

Указ по чл. 4, буква «н»

Указ за снемане от длъжност председателя на Управление на горското стопанство при Министерския съвет др. Георги Иванов Попов и назначаване за председател на Управлението на горското стопанство при Министерския съвет др. Мако П. Даков.

Укази по чл. 5, буква «б»

1. Указ за отменяване на Указа за определяне цената на захарина.
2. Указ за пенсиите и еднократните парични възнаграждения и помощи на летците от гражданската авиация.
3. Указ за опрощаване на застрахователни вноски, глоби и лихви към Държавния застрахователен институт.
4. Указ за изменение и допълнение на дял IV от Закона за общественото осигуряване.
5. Указ за наказанието във връзка с нарушенията на статистическата отчетност.
6. Указ за отменяване на Закона за организиране и използване на техническите кадри с висше и средно образование.
7. Указ за допълнение на Указа за отменяване на Търговския закон и Закона за дружествата с ограничена отговорност («Известия на Президиума на Народното събрание», брой 78 от 28 септември 1951 г.).
8. Указ за опазване на селското стопанство.
9. Указ за преноса и превоза с жива сила.
10. Указ за превеждане на квалифицирани работници и служители на работа в друго предприятие или учреждение.
11. Указ за изменение на Указа за учредяване на Комисията по цените.
12. Указ за отменяване на Правилника за военните превози по Българските държавни железници и с корабите на Българското речно плаване и Българския морски флот.
13. Указ за изменение на Указа за безплатните и кредитните пътувания и превози по превозните средства на Управлението на Българските държавни железници и Управлението на водния транспорт.
14. Указ за запазване учредените в полза на държавата ипотеки без подновяване.
15. Указ за изменение на Закона за народните съвети на депутатите на трудещите се.
16. Указ за взаимно осигуряване членовете на трудово-производителните кооперации.
17. Указ за допълнение на Закона за народните съвети на депутатите на трудещите се.
18. Указ за търговското корабоплаване на Народна република България.
19. Указ за отменяване на Указа за изменение на членове 2, 13, 17 и 36 от Закона за данък върху общия доход.
20. Указ за осигуряване и пенсиониране на културните дейци.
21. Указ за държавните пенсии.
22. Указ за пенсиите за особени заслуги и за народните пенсии.
23. Указ за опрощаване някои задължения на ТКЗС и членовете им.
24. Указ за отменяване на отделни закони, с които се отпускат пенсии, и за прекратяване на някои пенсии.
25. Указ за имуществената отговорност на военнослужащите.
26. Указ за признаване трудов стаж при пенсиониране на тютюноработниците и на лица, уволнени поради борбата им срещу фашистката власт.
27. Указ за обединяване на Министерството на леката промишленост, Министерството на доставките и хранителната промишленост и Управлението за държавно снабдяване и държавен резерв в две министерства: Министерство на леката и хранителната промишленост и Министерство на доставките и държавния резерв.

Председател Фердинанд Козовски: За докладване предложението на законодателната комисия по горното проекторешение има думата докладчикът на законодателната комисия др. инж. Георги Начков.

Докладчик инж. Георги Начков: (Чете)

«ПРЕДЛОЖЕНИЕ

на законодателната комисия по проекторешението за одобряване на указите, издадени от Президиума на Народното събрание за времето от 11 февруари до 31 октомври 1953 г.

Законодателната комисия предлага на Народното събрание да гласува и приеме горното проекторешение така, както е предложено от Президиума на Народното събрание, без изменение.

Председател на законодателната комисия: Д-р Иван Пашов.

Председател Фердинанд Козовски. Искат ли някои думата по проекторешението? — Няма.

Полагам на гласуване проекторешението.

Ония от народните представители, които са съгласни да бъдат одобрени от Народното събрание издадените от Президиума на Народното събрание укази за времето от 11 февруари до 31 октомври 1953 г., моля, да вдигнат ръка.

Мнозинство, проекторешението се приема.

Пристъпваме към точка втора от дневния ред:

Разглеждане на законопроекта за водното стопанство.

Законопроектът ще бъде прочетен от дежурния секретар др. Георги Арачийски.

Давам думата на др. Георги Арачийски да прочете законопроекта.

Секретар Георги Арачийски: (Чете)

«МОТИВИ

към законопроекта за водното стопанство

Другарки и другари народни представители! През последните години у нас в областта на водното стопанство настъпиха големи преобразования.

За да се задоволят нарасналите нужди на селското стопанство от поливни площи, хидромелиоративното строителство се провежда в широки размери. Създадох се големи напонтелни системи, а съществуващите се разширяват непрекъснато.

Експлоатацията на напонтелните системи съгласно сега действащия Закон за водостопанството беше предоставена на водните синдикати, обединени в Общия съюз на водните синдикати. Същите вече не отговарят на реорганизацията на селското стопанство на базата на трудово-кооперативните земеделски стопанства и държавните земеделски стопанства и не са в състояние да осигурят експлоатацията и поддържането на все по-разрастващите се напонтелни системи в страната. Водните синдикати по решения на техни общи събрания в началото на тази година се саморазпуснаха и се обявиха в ликвидация, а за експлоатацията, поддържането и подобряването на мелиоративните системи се създадох държавни стопански предприятия «Напонтелни и отводнителни системи».

Получи се подобрение и в организацията на проучването и проектирането на водостопанските мероприятия и в изграждането на хидромелиоративни системи.

При тази цялостна реорганизация на водното стопанство сега действащият Закон за водостопанството следва да се отмени, като се приеме нов закон за водното стопанство, който да съдейства за изграждане на широка мрежа от хидромелиоративни системи, които да подпомогнат решително нашето социалистически преустройство се селско стопанство в борбата му за високи добиви.

Предлаганият законопроект, след като изяснява въпроса за водите, обекта на водното стопанство и водоползванията, посочва Министерството на земеделието като единствено компетентно по държавно-административната, мелиоративно-строителната и стопанската дейност в областта на водното стопанство.

Държавата осигурява планирането, проучването и проектирането на хидромелиоративните мероприятия въз основа на данни за насоката и развитието на селското стопанство и на предварително установени перспективни планове за водостопанските и стопанските възможности на страната.

Строителството на малките хидромелиоративни мероприятия от местно значение се извършва по стопански начин от самите водоползватели под техническото ръководство и контрол на органите на Министерството на земеделието.

Предлаганият законопроект предоставя експлоатацията, поддържането и подобряването на мелиоративните системи на държавните стопански предприятия «Напонтелни и отводнителни системи», като по този начин на мястото на бившите водни синдикати се създава една стройна система по организиране, контролиране и изпълнение на плановете за поливни площи.

Законопроектът разработва най-основни въпроси в областта на водното стопанство, като за приложението му, съобразно нуждите на нашето селско стопанство, за неговото социалистическо развитие се издават правилници и инструкции.

Предлагам на Народното събрание да обсъди и приеме законопроекта за водното стопанство.

Министър на земеделието: Ст. Тодоров

ЗАКОНОПРОЕКТ за водното стопанство

I. Вода и водоползуване

1. Всички надземни и подземни води, техните легла и защитните ивици край тях са държавна, общонародна собственост.

2. В Народната република България водите се използват за интересите на народното стопанство, като спомогат за развитието на производителните сили и за непосредствено удовлетворяване нуждите на трудещите се.

Основен принцип при задоволяване нуждите от вода на различните народностопански отрасли е плановото и комплексно използване на водите. За всеки воден басейн водите се използват по определен водостопански план, съставен въз основа на плана за развитието на народното стопанство в дадения район или област и съобразно хидроложките и другите физико-географски условия.

3. Стопанисването на водите обхваща и урежда общественото и частното използване на надземните и подземните води за напояване, силодобиване, за индустриални цели, за транспорт, рибовъдство, спорт, за добиване на разтворени в тях материали и за други стопански цели; то обхваща и отводняването, колматацията и предпазването от наводнения чрез корекция и язовири.

От стопанисването на водите по настоящия закон се изключва използването на водите за водолечение. Лечебните води, излезли във от водолечебния район, стават предмет на водното стопанство.

4. Извън електродобивните строежи, предмет на Закона за електростопанството, държавно-административната, мелiorативно-строителната и стопанската дейност по уреждане на водното стопанство, включително разрешаването и разпределянето на водоползуването, спада в компетенцията на Министерството на земеделието, което провежда пълен планов технически и стопански контрол върху него.

Министерството на земеделието има право според появилите се нови нужди да преразпределя използването на водите между водоползувателите в отделните райони.

5. Използването и отвеждането в открити водоеми на нечистите отпаднаци води от индустриални заведения, мини и канализации не се допуща преди да бъдат пречистени и обезвреждени от предприятията по начин, определен от Министерството на земеделието, Министерството на комуналното стопанство и благоустройството и Министерството на народното здраве и социалните грижи.

6. Срещу използването на водите държавните земеделски стопанства, трудово-кооперативните земеделски стопанства, предприятията на стопанския разчет, обществените организации и частните стопани заплащат на държавата такси, определени с тарифи съгласно Закона за държавните такси.

7. За разрешаване на важните въпроси, свързани с водите и водоползуването, към Министерството на земеделието се създава експертен съвет, в който участвуват и представители на заинтересуваните министерства и ведомства.

Съставът и задачите на експертния съвет се определят с правилник, одобрен от министъра на земеделието.

II. Проучване и проектиране на водостопанските мероприятия

8. Водостопанските мероприятия се планират, проучват и проектират от Министерството на земеделието със съдействието на Министерството на електрификацията, Министерството на народното здраве и социалните грижи, Министерството на комуналното стопанство и благоустройството, Управлението на горското стопанство при Министерския съвет и Министерството на доставките и хранителната промишленост.

9. Идейните проекти на водостопанските мероприятия от национално значение и на по-големите от местно значение се съставят от Министерството на земеделието по задача, дадена от Министерския съвет, въз основа на данни за насоката и развитието на селското стопанство и на предварително установени перспективни планове за водостопанските и стопанските възможности на страната и наличността на създадени вече водостопански мероприятия.

III. Водостопанско строителство

10. Строителството на водостопански мероприятия от национално значение и по-големите от местно значение извън електродобивните строежи се извършва или възлага от Министерството на земеделието.

Строителството на малките водостопански мероприятия от местно значение и на блоковата канална мрежа, върху земи, попадащи в националните и по-големите местни отводнителни или напоятелни системи, се извършва по стопански начин със средства на държавните стопанства, трудово-кооперативните земеделски стопанства, предприятията на стопанския разчет и частните стопани под техническото ръководство и контрол на органите на Министерството на земеделието.

Разграничаването на обектите по алинеи първа и втора на настоящия член става по правила, установени в правилника за приложение на настоящия закон.

11. С държавни средства се изграждат главните и разпределителните напоятелни и отводнителни канали и всички съоръжения в националните и по-големите местни отводнителни или напоятелни системи, корекции на реки, отводняване на блага, доставка на машини и съоръжения към тях.

Техническото ръководство и контролът на строителството по предходния и настоящия членове се заплащат с държавни средства.

12. Земи, попадащи в района на водостопанските мероприятия, се цялостно земеустройват от Министерството на земеделието едновременно с изготвянето и утвърждаването на водостопански проекти.

13. При използване на земи, необходими за строителни площадки, за временни пътища и за други нужди във връзка с извършването на водостопански и силодобивни строежи, инвеститорът заплаща обезщетение на собствениците на тези земи за периода, през който земи не са използвани за земеделско производство.

14. При отклонение в строежа на блоково-каналната мрежа в националните и по-големите местни водостопански мероприятия органите на водното стопанство със заповед разпореждат да се изправят направените отклонения за сметка на извършителите.

IV. Експлоатация, поддържане и подобряване на водостопанските мероприятия

15. Министерството на земеделието възлага експлоатацията и поддържането на построените водохранилища, изтакането на които става предимно по напоятелни графици на помпените станции и другите водохранилища, главните и разпределителните междустопански канали и съоръженията по тях на държавните стопански предприятия «Напоятелни и отводнителни системи».

Вътрешностопанската канална мрежа и съоръженията по нея се експлоатират и поддържат от държавните земеделски стопанства, трудово-кооперативните земеделски стопанства и другите държавни и обществени стопанства и частни стопани под ръководството и контрола на органите на Министерството на земеделието.

16. За експлоатацията и поддържането на водостопанските мероприятия държавните стопански предприятия «Напоятелни и отводнителни системи» събират ежегодно експлоатационни вноски от държавните земеделски стопанства, трудово-кооперативните земеделски стопанства, предприятията на стопанския разчет и частните стопани. Размерът на експлоатационните вноски се определя по тарифа, одобрена от Министерския съвет.

17. Извън експлоатационните вноски, предвидени в предходния член, водоползувателите плащат и вноски за напояване по тарифа, одобрена от Министерския съвет.

Не се плащат експлоатационни и напоятелни вноски при напояване със собствени съоръжения, ако не се използва вода от държавните напоятелни системи.

V. Наказателни разпореждания

18. За унищожаване и повреждане на водостопански съоръжения, както и за неспазване на наредбите по водоползуването, ако не подлежат на по-тежко наказание по други закони, нарушителите се наказват с глоба от 50 до 4000 лв.

19. При повреди или унищожение на водостопански съоръжения виновният е длъжен за своя сметка, в определен от органите на Министерството на земеделието срок да възстанови повредите.

Ако извършителят в определения срок не възстанови нанесените повреди, те се възстановяват за негова сметка.

20. Нарушенията на настоящия закон и правилниците за неговото приложение се констатира с акт от органите на Министерството на земеделието или от органите на изпълнителните комитети на народните съвети на депутатите на трудещите се, въз основа на който министърът на земеделието или упълномощени от него лица издават наказателно постановление за налагане на глоба и обезщетение.

Съставянето на акта, издаването на наказателно постановление и неговото обжалване става по реда на глава XXVIII от Наказателно-процесуалния кодекс.

Наказателни постановления до 50 лв. не подлежат на обжалване.

21. За приложението на настоящия закон се издава правилник, утвърден от Министерския съвет.

22. Настоящият закон отменя Закона за водостопанството, обнародван в «Държавен вестник», брой 140 от 19 юни 1949 г.».

Председател Фердинанд Козовски: Има думата докладчикът на законодателната комисия д-р. инж. Георги Начков да докладва предложението на законодателната комисия по законопроекта.

Докладчик н.ж. Георги Начков: (Чете)

«ПРЕДЛОЖЕНИЕ»

на законодателната комисия при Народното събрание за изменения и допълнения в законопроекта за водното стопанство

1. В чл. 1, ал. I, думите «предпазните ивици край тях» се заменят с думата «бреговете».

Съображения. Заличаването се прави, защото ширината на предпазните ивици не е определена и не може да се определи отнапред кои земи са включени в тези ивици. Това се решава конкретно за всеки обект поотделно, а замената се прави, за да се изясни, че бреговете са включени в общонародната собственост.

2. В чл. 2 думите «за интересите» се заменят с думите «в интереса».

Съображения. Поправката е редакционна.

3. В чл. 3, ал. II, думата «водолечение» се заменя с думите «водоснабдяване, за водолечение, водите на Черно море и река Дунав, за транспорт и риболов».

Съображения. Допълнението се прави, за да се включат в обсега на водите, които не са под режима на закона, водите за водоснабдяване, както и водите на Черно море и на река Дунав за риболов и за транспорт, които не са предмет на водното стопанство.

4. Чл. 4 се преработва така:

«Държавно-административната, мелiorативно-строителната и стопанската дейност по уреждане на водното стопанство, включително разрешаването и разпределянето на водоползуването, без стопанисването на водите за енергийно стопанство, спада в компетенцията на Министерството на земеделието, което провежда пълен планов, технически и стопански контрол върху него.

Използването на водите става по правилник, изработен съвместно от Министерството на земеделието, Министерството на електрификацията и Министерството на доставките и хранителната промишленост, одобрен от Министерския съвет.»

Съображения. С новата редакция на чл. 4 се подчертава обстоятелството, че основното министерство по използването на водите е Министерството на земеделието и се дава възможност за изработване на съвместен общ план по използването на водите от различните ведомства, в предмета на дейност на който влиза използването на води, като за избягване на различия и противоречия между тях планът за съвместно използване на водите ще се одобрява от Министерския съвет.

5. В чл. 5 думата «открити» се заменя с думите «реките, каналите и откритите», думите «мини и канализации» се заменят с думите «и мини», а на края думите «и Министерството на народното здраве и социалните грижи» се заменят с думите «Министерството на народното здраве и социалните грижи и Министерството на доставките и хранителната промишленост».

Съображения. Текстът се допълва в смисъл, че не се допуска отвеждането и използването на нечистите отпадъчни води преди почистването и обезвреждането им не само в откритите водоеми, но и в реките и каналите. Тази забрана би следвало да не се отнася за водите от канализациите, тъй като за тяхното пречистване липсват необходимите съоръжения, набирането и построяването на които изискват много скъпи капиталовложения в продължение на дълъг период от време.

От друга страна от провеждането на тези мероприятия е заинтересувано и Министерството на доставките и хранителната промишленост, поради което е необходимо при определяне начина на почистването на отпадъчните нечисти води да се има предвид и неговото мнение. Затова и текстът се допълва, като към ведомствата, които определят начина на почистването на отпадъчните води, се причислява и Министерството на доставките и хранителната промишленост.

6. Чл. 6 се преработва така:

«Срещу използване на водите за силодобивни и промишлени цели и за рибовъдство обществените и частните стопанства, обществените организации, държавните и кооперативните предприятия и др. плащат на държавата такса, определена с тарифа съгласно Закона за държавните такси.

Не се плащат такси за напояване, отводняване и запазване на земите от заливане.»

Съображения. Преработването на текста се налага поради решенията на ЦК на БКП и Министерския съвет относно мероприятията за селското стопанство, оповестени от др. Вълко Червенков в доклада му на тържественото събрание по случай 9-годишнината от 9 септември 1944 г., според които такси за напояване, отводняване и запазване от заливане на земите няма да се плащат.

7. В чл. 7 думата «разрешаване» да се замени с думата «обсъждане».

Съображения. Исканото изменение се прави, за да се отстрани възможността важните въпроси да бъдат решавани от

експертния съвет. Тези въпроси само се обсъждат от него, а се решават от министъра.

8. В началото на чл. 8 след думата «Водостопанските» се добавя думата «мелиоративни».

Съображения. С допълнението се прави уточняване на текста и се разграничава компетенцията на Министерството на земеделието, което планира, проучва и проектира само мелiorативните водостопански мероприятия, като търси съдействието и на другите ведомства, от компетенцията на Министерството на електрификацията, което планира, проучва, проектира и строи електросиловите обекти.

9. В началото на чл. 9 след думите «идейните проекти на водостопанските» се добавя думата «мелиоративни», а думите «по задача, дадена от Министерския съвет» се заличават.

Съображения. Допълнението се прави по същите съображения; изложени в пункт 8 от настоящото, а заличаването става поради създаването на новата ал. II.

Към същия чл. 9 се създава нова ал. II със следното съдържание:

«Насоката и развитието на селското стопанство, както и процентното съотношение на културите се определят от Министерския съвет.»

Съображения. С новосъздадената ал. II се изяснява и уточнява, че Министерският съвет дава насоката и развитието на селското стопанство и определя процентното съотношение на културите, а Министерството на земеделието извършва оперативната работа.

10. Към чл. 12 се създава нова ал. II със следното съдържание:

«Земите, необходими за мелiorативни съоръжения, инсталации, корекции на реки, диги, канали и предпазни ивици към тях, пътища и др., при земеустройство се разпределят между всички стопани, използващи мероприятията, пропорционално на подобренията им площ.»

Съображения. С новосъздадената ал. II се изяснява начинът, по който се разпределят между земеделските стопани изземите площи, които са необходими за водостопанските мелiorативни мероприятия.

11. В чл. 13 на края се добавят думите: «както и за нанесените повреди и унищожения на селскостопански култури или други подобрения».

Съображения. С добавката текстът се допълва и изяснява. Предвижда се заплащане обезщетение на собствениците на земите не само защото те не са били използвани за земеделско производство предвид на това, че в тях се е извършвало строителство на водостопански и силови строежи, но се предвижда да се заплаща обезщетение и за нанесените в този случай повреди и унищожения на селскостопански култури или други подобрения.

12. Чл. 15 се преработва така:

«Министерството на земеделието възлага експлоатацията и поддържането на построените водохранилища без язовирите, помпените станции, главните и разпределителните междустопански канали и съоръжения по тях, както и предпазните ивици на държавните напоителни и отводнителни системи.

Експлоатацията и поддържането на язовирите се извършва от Министерството на електрификацията по план, одобрен от министъра на електрификацията и министъра на земеделието.»

Съображения. С новия текст се предвижда, че Министерството на земеделието е основното министерство, което следи за експлоатацията и поддържането на водохранилищата, с изключение на язовирите, експлоатацията и поддържането на които е по-подходящо да остане на Министерството на електрификацията, което познава техните особености и правилно ще следи за поддържането и стопанисването на язовирните стени. Урежда се и начинът и редът, по който ще стане изтакането на водите от язовирите и за избягване на евентуални спорове в това отношение между заинтересуваните ведомства.

13. Чл. 16 се преработва така:

«За експлоатацията и поддържането на водостопанските мелiorативни мероприятия държавните напоителни и отводнителни системи събират от водоползувателите вноски, определени ежегодно по тарифа, одобрена от Министерския съвет.

По решение на Министерския съвет може да става освобождаване на водоползуватели от плащане на вноски.

Не се плащат вноски при напояване със собствени съоръжения, ако не се използва вода от държавните напоителни и отводнителни системи.»

Съображения. С новата редакция чл. 16 се изяснява и допълва по съображенията, изложени в точки 6 и 7 от настоящото.

14. Чл. 17 се заличава.

Съображения. Заличаването се прави по съображенията, изложени в точка 6 от настоящото, и поради това, че в чл. 16

в новата му редакция са уредени въпросите, които са предмет на предлагания за заличаване чл. 16.

15. В стария чл. 18, нов чл. 17, думите «от 50» се заличават.

Съображения. Със заличаването на горните думи се премахва установеният минимум от 50 лв. за глобата, която е предвидена като санкция за тия, които осъществяват състава на новия чл. 17. С това текстът става по-гъвкав и дава възможност за по-конкретен подход особено в случаите на съвсем маловажни нарушения.

16. В чл. 8 на законопроекта и в раздадените и отпечатани предложения на законодателната комисия при Народното събрание към членове 4 и 5 думите «Министерството на доставките и хранителната промишленост» да се заменят с думите «Министерството на доставките и държавния резерв».

Съображения. Заменяването се прави поради извършената реорганизация в Министерството на доставките и хранителната промишленост.

Председател на законодателната комисия: **Д-р Иван Пашов.**

Председател Фердинанд Козовски: Другарки и другари народни представители! По законопроекта са записани да се изкажат министърът на земеделието д-р. Станко Тодоров и народните представители д-р. инж. Георги Начков, д-р. инж. Ангел Кисимов и д-р. Никола Джанков.

Давам думата на министъра на земеделието д-р. Станко Тодоров.

Министър Станко Тодоров: (От трибуната) Другарки и другари народни представители! Географските и климатическите условия на нашата страна са наложили изкуственото напояване от незапомнени времена поради неравномерното разпределяне на валежите през годишните периоди, което създава условия за чести засушавания. Тези засушавания много пъти са довеждали страната до бедствено положение.

В борбата със сушата нашият народ и особено бедните и средните селяни са били принудени да водят борба за вода с едрите водоползватели и особено с едрите оризари. Същите, покровителствували от органите на буржоазната държава, са загравали по всевъзможни начини правото за водоползуване, с което народът е бивал лишаван от това ценно народно благо.

В непрекъснати борби под ръководството на прогресивните политически сили през 1884 г. се въвежда първият правилник за стопанисване на водата, за нейното по-правилно разпределяне за напояване.

Пак под влиянието и дейността на прогресивните сили, за да се разгъне по-голямо строителство и въведе по-справедливо използване на водите за напояване през 1920 г. се създава от правителството на Александър Стамболийски Законът за водните синдикати. Обаче след преврата в 1923 г. реакцията и едрата буржоазия с всички сили спъваха развитието на водно-синдикатното дело. Буржоазната държава не се интересуваше от мероприятията на водното стопанство, вследствие на което не се отделяха и необходимите средства за мелиоративни обекти, а това, което се вършеше, ставаше под напора на народа. Така бяха отделени от бюджета на държавата незначителни капиталовложения. Това, което водните синдикати изградиха до 9 септември 1944 г., е извършено повече със силите и средствата на народа.

До 1944 г. в нашата страна бяха изградени малки напоятелни системи, които напоятелни площи заедно с всички други напоявания възлизат на 357 000 декара.

След историческата победа на 9 септември 1944 г. и установяването на народнодемократичната власт партията и правителството наред с другите народностопански задачи се заеха и с проблемите за най-рационалното използване на водните ресурси на страната.

От направените предварителни проучвания съгласно перспективния мелиоративен и водно-енергиен план се вижда, че нашите реки крият в себе си огромни възможности както за напояване, така и за силодобиване.

По данни от перспективния план нашите водозточници чрез регулиране на водния им отток, като се изградят редица водохранилища, могат да напояват около 35% от обработваемите земи на страната.

Нашите специалисти, учейки се от богатия опит и успехи на съветската хидротехническа наука и практика, по указание на правителството и партията разгърнаха широки проучвателно-проектни и строителни работи, в резултат на което със средства на държавата и активното участие на нашия народ в кратък период от време се изградиха редица големи напоятелни системи като Пирин-Бистришката, Червенобрежката, Първомайската, Бръшлянската, Беленската, Сандровската, Росишката с площ за напояване от 890 000 декара. Също се изградиха много други малки напоятелни системи от водните синдикати, ТКЗС, ДЗС и други обществени организации.

Почнато е строителството на Софийската, Старозагорската и Казанлъшката напоятелни системи с обща площ за напояване 760 000 декара.

Днес наред с изграждането на големите напоятелни системи в нашата страна по примера на съветските колхози и по указание на правителството и партията сред ТКЗС се разгъва широко народно движение за използване на местните водни ресурси от дерета и рекички за напояване.

В резултат на това непрекъснато развиващо се народно движение за най-рационално използване водите на дерета, реки и подпочвени води в нашата страна се изградиха през последните години 57 малки язовири, 300 водоеми и хиляди сондови и шахтови кладенци, от които са напоени над 300 000 декара в цялата страна.

Използването на местния отток за напояване чрез малки хидротехнически съоръжения е задача, която тепърва получава своето развитие и за което има прекрасни условия в нашата страна, които ТКЗС умело използват. Давже по своя инициатива на редица места ТКЗС са изградиха прекрасни водоеми и помпени станции.

Изграждането на малките обекти в никакъв случай не пречи при изграждането на големите обекти от национално значение. Напротив, те се явяват в много случаи необходими даже в новоизградени или стари напоятелни системи, особено водоемите, тъй като способствуват за по-рационално използване на отточните води.

Огромни са досегашните успехи по хидромелиоративното строителство.

От освобождението на България от турско робство до 9 септември 1944 г., т. е. до освобождението на страната от реакцията и фашизма, буржоазните правителства дадоха на страната едва 357 000 декара напоятелни площи.

Народната власт под ръководството на БКП за един период от 9 години осигури условия и средства за изграждане на около 7 пъти повече напоятелни площи.

Днес в нашата страна се напояват 2 508 000 декара площи, от които с подпочвени води се напояват 300 000 декара.

Увеличаване на напоятелните площи по години от 1944 г. досега е ставало, както следва: до 1944 г. — 357 000 декара, 1945 г. — 475 000 декара, 1946 г. — 525 000 декара, 1947 г. — 670 000 декара, 1948 г. — 770 000 декара, 1949 г. — 925 000 декара, 1950 г. — 925 000 декара, 1951 г. — 1 260 000 декара, 1952 г. — 2 005 000 декара, 1953 г. — 2 508 000 декара.

За непрекъснатото увеличаване на напоятелните площи държавата ежегодно прави големи капиталовложения, които, сравнени с правените капиталовложения до 9 септември 1944 г., показват колко големи са грижите на народната власт за подобряване на земеделското ни стопанство.

Докато буржоазната държава е направила капиталовложения за времето от 1921 г. до 9 септември 1944 г., т. е. за един период от 23 г., за напоятелни обекти едва 110 000 000 лв., то при народната власт само за годините от 1948 г. до 1952 г. са вложени за мелиоративни обекти над 550 000 000 лв.

Плановото изграждане на водостопанските обекти за напояване ще даде възможност в нашата страна да се осъществи и принципът, най-първо да се изградят най-евтините от държавно гледище обекти. Съгласно перспективния мелиоративен план във втората петилетка са включени ония обекти, които са свързани със строящи се язовири и обекти, които най-лесно и евтино биха се изградиха.

Министерството на земеделието предприема през 1954 г. и следващите години широка проучвателна и строителна работа и по използване на местния отток, за задържане на снежните и дъждовните води чрез редица хидротехнически мероприятия и най-първо чрез изграждане на водоеми. Работи се с оглед да не остане нито едно кооперативно стопанство без водоем, малък язовир или помпена станция за подпочвени води.

Държавата предвижда внасянето от СССР и страните с народна демокрация необходимите грейдерни машини, бульдозери и сирепери, с които ще се помогне на ТКЗС в изграждането на водоемите и малките язовири.

Напоследък в нашата страна по примера на съветските колхози се внедрява влагозареждането на почвата като способ, който дава възможност да се натрупа максимална влага в почвата, особено в по-наклонените площи, където няма опасност от заблатяване, но има прекрасни условия да се навлажни почвата на дълбочина 1.5 — 2 м. С това освен че се намаляват вегетационните поливки, но се увеличава и производителността на труда на единица площ, а освен това се създават условия за увеличаване на напоятелните площи, без да се намалява продукцията от поливните площи. Влагозареждането във великата Съветска страна в поливните райони е станало постоянен метод на работа. Починът на страдджанските кооператори за използване на всички местни възможности за напояване се поде от много ТКЗС в страната.

Увеличаването на влагата в почвата гарантира богат урожай, гарантира суровини за родната ни социалистическа индустрия и за заможен живот на кооператорите.

Внесенният законопроект за водното стопанство ще даде възможност да се осигури изпълнението на предстоящите огромни водостопански задачи за развитието на селското стопанство в напоятелните райони.

Досегашният Закон за водното стопанство беше предоставен за провеждане най-вече на водните синдикати, обединени в Общия съюз на водните синдикати, който вече не отговаря на новите кооперативни насоки на селското стопанство, организирано на базата на ТКЗС и ДЗС, и не е в състояние да осигури проучването, проектирането, строителството, експлоатацията и поддържането на изграждащите се големи напоителни системи в страната.

Водните синдикати на общи събрания в началото на 1953 г. се саморазпуснаха и се обявиха в ликвидация, като задачите по експлоатацията, поддържането и подобряването на мелiorативните системи се реорганизираха в държавни стопански предприятия — напоителни и отводнителни системи.

При тази реорганизация на водното стопанство сега съществуващият Закон за водното стопанство следва да се отмени, като се приеме нов закон за водното стопанство, който да отговаря на днешните нужди и да съдейства за изграждането на широка мрежа от напоителни системи и други водостопански мероприятия, които да осигурят развитието и преустройството на селското стопанство за осигуряване на трайни и високи добиви.

Предлаганият законопроект за водното стопанство изяснява въпроса за водите и водоползуването и посочва Министерството на земеделието като единствено компетентно по държавно-административната, мелiorативно-строителната и стопанската дейност в областта на водното стопанство.

Законопроектът осигурява планирането, проучването и проектирането на хидромелiorативните мероприятия във основа на данни за насоката и развитието на селското стопанство и във основа на предварително установени перспективни планове за напоителните и силудобивните възможности на страната.

Законопроектът разработва най-основно въпросите по водното стопанство, като за приложението му съобразно нуждите на нашето селско стопанство за неговото социалистическо развитие се издават специални правилници и инструкции.

Моля да одобрите предлагания законопроект и да гласувате за неговото приемане. (Ръкопляскания)

Председател Фердинанд Козовски: Думата за изказване по законопроекта има народният представител др. инж. Георги Начков.

Инж. Георги Начков: (От трибуната) Другарки и другари народни представители! Днес е поставен за обсъждане и приемане законопроектът за водното стопанство. През последните няколко години нашата страна завоюва значителни постижения в областта на водното стопанство. Чрез изграждане на диги и коригиране на реки бяха направени годни за обработване стотици хиляди декари нови земи, а други — предназначени от постоянни заливания. Напояваните площи се увеличиха 7 пъти спрямо тези от 1944 г. До края на 1957 г. те трябва да нарастат на 5 000 000 декара.

В социалистическото земеделие правилното напояване на земеделските култури е мощно средство за непрекъснато повишаване на почвеното плодородие, ловишаване на добивите от земеделските култури от единица площ и повдигане на материалното ниво на трудещите се.

Ще се опитам да разгледам бегло развитието на водното стопанство и по-специално напояването в нашата страна. Климатичните условия у нас са наложили от незапомнени времена използването на речните води за напояване. Естествено това е ставало в много ограничени размери. С пренасянето на ориза на Балканския полуостров преди около 500 години започна изграждането на по-големи напоителни канали и плочи и по-главно по поречието на р. Марица. Работите са се извършвали главно чрез безплатния робски труд — алгария, на българския народ, използван безплатно от турските аги и бейове, които са били притежатели на оризовите площи.

След освобождението на България сеенето на ориза продължава. То се извършва по стария примитивен начин, ръководено от околийските управители. В 1889 г. по искане на санитарните власти оризосеенето бива забранено, защото подпомага развитието на малариата. В 1898 г. се назначава първият инженер по риболова, на когото в 1900 г. се възлага и ръководството по напояването на ориза. В 1906 г. се създава първият отдел по водите към Министерството на търговията и земеделието със седалище — в началото в Пловдив, а впоследствие в София. През този период на напояването не е отбелязан никакъв напредък. Разликата от преди бе тази, че на мястото на турските бейове се появяват нашите чорбаджии като оризопроизводители и експлоататори.

Свидетели на това как тогавашните управници пазели водата от народа и не му позволявали да си полее поне една леха с пипер или зеле, са разноталибрените прави и криви сабли, а така също и пушките, които в момента се намират в склада на службата по водите в гр. Пловдив — добри предмети за в музей — с които служителите по водите бели зорко водата да върви в оризищата на големите оризари. През това време няма изградени никакви по-големи водни съоръжения, въобще водното стопанство е в пълен застой.

През 1920 г. се прави опит да се сложи известен ред в областта на водното стопанство. В края на тази година бе приет Законът за водните синдикати и общата държавна програма по водите. Като начало законът бе добре замислен, обаче по-късно той бе умело използван от селските чорбаджии. С допускането всеки собственик да има право на толкова гласове, колкото декара притежава, управителните съвети на бившите водни синдикати преминават изключително в ръцете на тези, които притежават повече земя. Естествено, че и политиката на водните синдикати не бе да защитава дребните собственици, притежаващи само по няколко декара. Когато в някой воден синдикат членовете му успяха да се организират и заплахваха синдикалното ръководство, то в помощ на последното на годишното събрание се явяваше държавният делегат, който със своите много гласове — съобразно парите, които бе кредитиран синдикатът, уреждаше положението, разбира се, не в интереса на дребнособствениците.

От членовете на синдикатите се събираха няколко вида такси: встъпителни, членски, строителни и напоителни. От тези такси на хората им идваше до гуша, а понякога те се натрупваха толкова много, че мъчно можеха да се изплатят. В резултат на горевъложеното до 9 септември са изградени по-малко напоителни площи, отколкото е сегашният наш едногодишен прираст.

След 9 септември 1944 г. народната власт отдели не малко грижи и средства за водното стопанство. В резултат на това се пуснаха в пълна или частична експлоатация язовирите: «В. Коларов», «Студена», «Ал. Стамболийски», а в строеж са и в следващите години ще бъдат доизградени язовирите: «Г. Димитров», «Сталин», «Батак» и «Тополница». Само от горните язовири ще се напояват над 2 000 000 дек. нови площи. Построиха се също нови напоителни системи, използващи речни води за напояване по гравитачен или механичен начин, като Беленската, Бръшлянската, Сандровската, Червенобрежката, Първомайската, Пиринска Вистрица, Девиенски язовири, Батова и др. След пълното усъвършенстване на площите от тези системи ще се напояват от тях други 600 000 декара.

От 233 км диги, построени покрай Дунава, 143 км — което представлява 61% — са изградени след 9 септември; от 359 000 декара придобити нови площи чрез корекция на реки и отводняване 243 000 декара, или 68%, са усвоени след 9 септември; от 1 108 000 декара площи, предназначени от заливане чрез корекции и диги, 717 000 декара, или 65% от съоръженията за предпазване, са извършени също след 9 септември. Следователно през последните 9 години и в тази област е извършено два пъти повече, отколкото направиха буржоазните правителства след освобождението на България до 9 септември.

По примера на Съветския съюз, където се изграждат в големи размери микроязовири и прудове, нашите кооперативни стопанства се обърнаха с лице към същите, към местните водозапасници за напояване и влагозадръжане. През последните години в нашата страна започна масов строеж на микроязовири, прудове и други съоръжения. През 1949 г. в страната бяха построени два микроязовира. До края на 1952 г. бяха изградени всичко 17 микроязовира и 75 пруда.

През м. декември 1952 г. ТКЗС «Начало» в с. Страджка, Ямболско, излезе с призив-обещание за пълно използване на текущите и подпочвените води за напояване. По този случай в речта си на 9 януари 1953 г. в Народното събрание др. Вълко Червенков каза: «Считам, че следва от тази трибуна да се отправи призив към всички селяни, към всички обществени организации на село — да се запознаят добре с почвата на страджанци, да го изучат, да го възприемат и подемат, за да стане този почин начало на общонародно движение за най-широко използване на местните възможности за напояване в земеделието, особено и на първо място на техническите и околните култури».

Действително починът на страджанци бе подет в цялата страна. Редица кооперативни стопанства излязоха с насрещни обещания и разработиха мероприятия за разширяване на напояваните площи, за цялостно използване на наличните води, за по-високи добиви от напояваните площи. Така например в Пловдивския окръг призивът на страджанци бе разгледан от изпълкомите на окръжния и околийския народни съвети на депутатите на трудещите се. В резултат на подетата акция 188 кооперативни стопанства са разгледали призива, като от тях 85 са взели конкретни решения. През настоящата година в окръга е построен и пуснат в експлоатация един микроязовир и 7 други са в усилен строеж — при план два микроязовира за цялата година. В това отношение особено се отличиха кооператорите от с. Ген. Николаево, които построиха един микроязовир с обем 1 000 000 м³ вода в много кратък срок, извършвайки 45 000 м³ изкопни работи. През лятото микроязовирът е напоявал 400 декара оризища, 100 декара захарно цвекло и редици други култури и в застрашен от изсъхване момент от същия е дадена вода на други 300 декара оризища. Добивът на ориз в с. Ген. Николаево е над 500 кг от декар. При това още тази година микроязовирът е бил за-

рибен с 52 000 броя малки рибки и 8 майки, при което са получени много добри резултати. Очакват се над 40 тона риба. До микроязовира е построена ферма за водни птици.

Благодарение на месата на изпълнома на окръжния народен съвет за довършване на повечето от останалите микроязовири, намиращи се в строеж, са доставени 7 скрепера, което пъз позволи строителството да приключи до края на настоящата година. Така например микроязовирът при с. Брезово, на който има да се извършват 70 000 м³ изкопни работи и по проект трябва да се строи 3 години, сега с доставените два скрепера не само ще се построи до края на настоящата година — за един сезон — но и един кубик земни работи ще струва на стопанството вместо 14,50 лв. — само 2,60 лв. Освен това в окръга вместо запланиваните 20 пруда са построени 37, като някои от тях са с обем над 350 000 м³.

Такъв пруд е построен от кооператорите на с. Чоба през месеците февруари и март т. г. с обем 340 000 м³. През зимата времето бе лошо, добитъкът и колите затъваха в калта. Въпреки това ентузиазмът е голям и прудът бива построен, като са извършени 9 000 м³ изкопни работи. Четирма невярници от същото село до последния момент твърдят, че ще се удавят, ако на това място се изгради пруд, още повече, че строежът се извършва на суходолне. Обаче каналът до р. Кожкабеглишка е също построен и водите от последната потичат в чапката на пруда. През същото време и жените не остават назад. Те образуват бригада и прокопават канал от пруда към напоителната площ. Настъпва лятото. Прудът е пълен и от него биват напоени 250 декара зеленчукова гредина, 50 декара овощна градина, 100 декара ягоди, 250 декара люцерна и други култури още през настоящата година. При това кооператорите установяват, че домоите, напоявани с вода от пруда, се развиват по-бързо и по-буйно и са по-добри по качество, отколкото тези, напоявани с друга вода. Прудът е също заробен и се отглеждат в него 300 водни птици. Естествено кооператорите продават на четирмата невярници и не настояват те да се удавят във водите на пруда.

Подобно е положението и в с. Брезово, където е изграден пруд с обем 350 000 м³ също в кратък срок, като за него са похарчени 5 000 лева пари и 42 000 лева вложени трудовни на кооператорите. Прудът е заробен и се очакват през настоящата година над 10 тона риба, от която само ще се изплатят направените разходи.

Тези и други подобни примери са заразителни за околните стопанства. Изброените по-горе стопанства не отстъпват. Те имат свои планове за разширяване през следващата година на горните мероприятия, по които вече работят.

В същия окръг са построени 117 открити кладенци вместо обещаните 20 и 900 сондажни пробиви — вместо 608. Извършено е рано през пролетта влагозареджване върху 112 000 декара. В това отношение се е проявило особено много село Пишигово, което е влагозаредило 4400 декара житни култури, от които е получило около 320 кг от декара, докато от невлагозаредените площи същото е получило 180 кг от декара.

Призивът на стражданици бе разгледан и от изпълкомите на другите окръжни народни съвети на депутатите на трудещите се в страната и от повечето околийски такива, както и от 826 кооперативни стопанства. Общо 480 кооперативни стопанства и 3 ДЗС са поели обещания по призива, в които: в Плевенски окръг 138 ТКЗС, в Старозагорски — 81, Хасковски — 53, Врачански — 44, Бургаски — 23 и т. н. В цялата страна през настоящата година са построени до момента 40 микроязовира и 24 са в строеж; от обещаните 93 пруда са построени 218 и 28 са в строеж; бентове — от 142 са построени 400; сондажни пробиви — от 1026 са построени 1809. За довършване на строящите се през настоящата година обекти, за подготовка от сега строителството през 1954 г., за доброто и правилно проучване и проектиране на обектите, които ще се строят през следващите години, вобщие за вземане на всички мерки за най-широко използване на местните възможности за напояване необходимо е Министерството на земеделието, службите по водно и селско стопанство, изпълкомите на окръжните, околийските, местните народни съвети и управите на кооперативните стопанства да се обърнат с лице към тези въпроси. По този начин действително ще отговорим на призива на другаря Вълко Червенков, изпратен от тази трибуна преди близо 9 месеца, за превръщане почива на стражданици в общонародно движение.

През настоящата година за пръв път у нас се извърши лиманно напояване върху площ от 36 500 декара, както и влагозарядни поливни върху 385 000 декара, с което планът бе изпълнен 200%. Този начин на поливане е благоприятен и при площи, върху които се извършва редовно напояване. Така например опитите в Хакасийската опитна станция в Съветския Съюз са дали следните резултати: от неполивни житни площи — 111 кг от декара, от участък, върху който е извършено влагозареджване — 203 кг, от участък, върху който е извършено само редовно лятно напояване — 279 кг; а от участък, влагозареден през зимата и напоен през лятото — 402 кг от декара. В това отношение през настоящата година и нашите кооперативни стопанства се увериха в добрите резултати

вследствие влагозареджването и редовното напояване. Резултатите на с. Пишигово, за което вече споменах, са масово явление. Така например в хидромелиоративната станция близо до гр. Пазарджик са получени следните резултати: от памук на поливна площ 210 кг срещу 90 кг от неполивна площ, захарно цвекло — 10 000 кг срещу 2000 от неполивна площ и пр.

Немислимо би било да се получат рекордните добиви от 25 тона домати на декара, както в с. Арчар, Видинско, или 9 746 кг ябълки от декара, получени от зеноводката Здравка Ковачева от село Куртово Конаре, Пловдивско, без редовно напояване. Средно, вследствие напояване, добивите се увеличават от 20% до 90%, което има за последица съответното увеличение стойността на трудовеня в кооперативните стопанства.

Нови напоителни площи се изграждат във всички краища на нашата страна. Този прираст е доста чувствителен. През периода 1937—1944 г. прирастът на новоустроените за напояване площи е 36 000 декара годишно, докато през 9-те години на народна власт този годишен прираст е средно 231 000 декара. За годините на първата петилетна прирастът е 293 000 декара, а за втората петилетка се предвижда прираст около 600 000 декара годишно. При това, докато в миналото напояването се само регистрираше, като се установяваше какво е напояно, днес у нас напояването се ръководи по предварителен план по водоизточници, площи и култури.

За подобряване на работата в областта на водното стопанство Министерският съвет с постановление № 11 от 10 януари 1953 г. извърши реорганизация на службите по водите. При Министерството на земеделието бе създадено Управление на водното стопанство със следните подразделения: централно управление, Главна дирекция «Водпроект» с филиали в окръжните градове за цялостно проучване и проектиране на мелiorативни обекти, строително предприятие «Водострой» — за извършване на всички големи мелiorативни обекти, като малките такива и мелiorативното строителство на кооперативните стопанства се извършва по стопански начин под ръководството на отделите «Водно стопанство», Обединение държавно стопанско предприятие «Напоителни и отводнителни системи» за експлоатация на напоителните системи и Научно-изследователския институт по хидротехника и мелiorации. Тези служби наедно с отделите «Водно стопанство» при окръжните народни съвети на депутатите на трудещите се трябва да обхванат всеотрасловото развитие на водното стопанство в нашата страна.

Другарки и другари! Настъпните промени в селското стопанство чрез уедрияването му по пътя на изграждане на ТКЗС и ДЗС създават извънредно благоприятни условия за бързото развитие на напояването като едно от основните мероприятия за получаване на високи и устойчиви добиви на земеделските култури.

В своята реч на 8 септември т. г. другарят Вълко Червенков обяви решението на народното правителство и на Централния комитет на Българската комунистическа партия да бъдат освободени ТКЗС и частните стопани от такси за водоползване от водоизточници, невисключени в напоително-отводнителните системи. Освен това кооперативните стопанства се освобождават от такси за напояване през първите две години от пускане на новите системи в експлоатация, като таксите се плащат на куб. м изразходвана вода; напоително-отводнителните системи да преминават на държавен бюджет; да се намалят дължимите такси за 1953 г. с 40%; да се опростят дължимите от ТКЗС и членовете им такси за напояване, отводняване и запазване от заливане към бившите водни синдикати за времето към 31 декември 1952 г.; да се опростят напълно дължимите от ТКЗС, членовете им и частните стопани строителни вноски към бившите водни синдикати. Само едно народно правителство, което мислеше и работи за благото на своя народ, може да се реши на такива финансови облекчения, възлизащи над 70 000 000 лв. от горенброените мероприятия. Това ще окаже голямо влияние за по-нататъшното развитие на мелiorативното дело.

Освен това на 14 т. м. бе публикувано постановлението на Централния комитет на Партията за по-нататъшния подем на селското стопанство, в което постановление се поставят и следните задачи: поливните площи до края на 1957 г. да нарастат на 5 000 000 декара; да се подемат с още по-голяма настойчивост разпръскването на широко народно движение за изграждане с местни средства на малки язовири, помпени станции, кладенци и пр.; да се подготвят почвите за напояване и поддържа напоителната мрежа в изправност; да се внесат още през 1954 г. 30 булдозера, 10 скрепера, 10 грейдера и 10 багера. Внедряването на по-голяма механизация в мелiorативното строителство е много желателно, тъй като от посочения по-горе пример за микроязовира в с. Брезово видяхме, че с въвеждането на машини в строителството не само се освобождава работна ръка, но и самото строителство се поевтинява няколкостотенкратно.

Необходимо е да се подчертае, че това мощно развитие на водното стопанство в нашата млада Република е немислимо без братската безкористна помощ на великия Съветски съюз. И в областта на водното стопанство, както и във всички други области ние можем и трябва да се учим от богатия съветски опит.

Не случайно първите грандиозни строежи на комунизма на Съветския съюз са водните строежи — опрени здраво на съветската наука и техника. Същите хора, които с оръжие в ръка разгромиха хитлеристките пълчища в помрачените на Сталинград, само няколко години по-късно пак там завършиха един от крупните обекти на великите сталински строежи — Волго-Донския плавателен канал, който позволява и напояването на големи площи. Достатъчно е да споменем, че Суецкият канал, дълъг 166 км, е работен 10 години, Килският канал, дълъг 99 км, е работен 8 години, Панамският канал, дълъг 81 км, с почти същия обем землени работи е строен 35 години — 1879—1914 г. — докато основните работи по Волго-Донския плавателен канал, дълъг 101 км, бяха завършени за 3 години. Това бе възможно само благодарение на новите съвършени машини и механизми на съветската техника.

И тази техника ние имаме на разположение и можем да използваме в нашето строителство. Енерговлакът и помпените агрегати за плаващите помпени станции № 15 и № 16 в с. Белене; енерговлакът и помпените станции № 23, 24, 25 и 26 в Бръшлян; машините и съоръженията за другите помпени станции в страната; над 100 сонди, с които се пробват недрата на нашата страна, за да се осигурят необходимите води за напояване; земеопашните машини — като скрепери, екскаватори, каналокопатели, както и всички необходими основни строителни материали ни се доставят от братския Съветски съюз. Най-добрите съветски специалисти в областта на мелiorациите, като другарите Шубладзе, Шамриков, Чапаев, Бегляров, Мазолев, Нечаев и др., ни оказваха неоценима техническа помощ. Днес в 4 часа си замина др. Цишевски, който прекара 3 месеца при нас, проучи нашите условия и ни оказа неоценима помощ. Ето от такива специалисти се лишава временно Съветският съюз, за да ги изпрати при нас — да ни поучат, да ни покажат.

Другарки и другари! Големи са възможностите, които има нашата страна в областта на водното стопанство. Освен изграждането на големите язовири и мощните електростанции у нас ще е възможно: напояването на една площ от около 16 милиона декара; ще се разреши обводняването на много градове, като София, Пловдив, Стара Загора и др.; водоснабдяването на редица населени места и индустриални предприятия; риборазвъждането и вътрешният воден транспорт, който ще позволи плавателни съдове да навлизат дълбоко в нашата страна и да дадат евтин масов транспорт.

Естествено е, че новото развитие на водното стопанство, новите задачи, които ни се поставят, а така също темпът, с който то се развива, налага да се промени и Законът за водното стопанство. Предлаганият законопроект разрешава тази именно задача.

В глава I на новия законопроект се определя собствеността на водите, а именно, че всичките надземни и подземни води са държавна, общонародна собственост (чл. 1). Освен това в закона е посочено Министерството на земеделието като единствено компетентно по уреждането на всички водостопански въпроси, изключая водите за енергийно строителство — последното спада в компетенцията на Министерството на електрификацията. Чл. 6 като посочва при кои случаи се събира държавна такса, изключва плащането на такса за напояване, отводняване и запазване земите от заливане.

В глава II се определя как става проучването и проектирането на водостопански мероприятия.

В глава III се разглежда водостопанското строителство. Последното се извършва и ръководи от Министерството на земеделието с изключение на електростроителните строежи. Строителството на малките обекти се извършва по стопански начини със средства на съответните ДЗС, ТКЗС, предприятия на стопански разчет и частни лица, но при техническото ръководство и контрол от органите на Министерството на земеделието.

В глава IV се разглежда експлоатацията, която се извършва от държавните стопански предприятия «Напоителни и отводнителни системи». Експлоатацията на големите язовири, които имат сложни съоръжения, се извършва от едно ведомство, в случая Министерството на електрификацията. С тарифа, одобрявана ежегодно от Министерския съвет, се събират от водоползувателите вноски съобразно употребената вода.

В глава V са посочени наказателните разпоредби.

Другарки и другари народни представители! Предлаганият законопроект ще даде действително възможност водното дело да се разгъне в цялата му широта, за да можем до края на 1957 г. да напояваме 5 000 000 декара. Това ще има за последица увеличение добивите от единица напоявана площ, което пък ще увеличи доходите на кооператорите и ще ги направи по-заможни.

Надявам се, че всички другари народни представители, имащи предвид ролята, която има да играе Законът за водното стопанство, ще гласуват за неговото приемане. (Ръкопляскания)

Председател Фердинанд Козовски: Думата за изказване по законопроекта има народният представител др. инж. Ангел Кисимов

Инж. Ангел Кисимов: (От трибуната) Другарки и другари народни представители! Нашата партия винаги е считала, че задоволяването на постоянно растящите нужди на населението от продукти за потребление и увеличаване доходите на трудещите се селяни са възможни само при постоянното повдигане равнището на производството на селскостопански стоки. Затова партията полага всеотдайни грижи за непрестанното развитие на нашето селско стопанство — за получаване на все по-високи добиви от земеделски култури за повече продукти от домашните животни, за неотклонно следване изпитания път на съветското селско стопанство, по който то спечели всемирно исторически успехи и застана на първо място в света.

От хилядите примери и от собствения опит нашите селски стопани се увериха, че нашето земеделско стопанство смело върви към пълно укрепване и разцвет. Не са вече призамя, а наша действителност добивите на ТКЗС в с. Червена, Свищовско, което постигна 300 кг пшеница средно на декар от цялата кооперативна площ, с. Видбол, Видинско — 295 кг пшеница средно на декар, с. Мюгила, Новопазарско — 12 000 кг захарно цвекло на декар, с. Ресен, Търновско — 1000 кг ориз на декар и др.

Тези добиви не са плод само на по-благоприятните атмосферни условия тази година, както се опитват да твърдят неосведомените, заблудените и враговете. Те са плод преди всичко на постоянно увеличаващата се механизация на селското стопанство, с която се осигурява навременна и качествена работа, на изкуствените торове, каквито нашата родна земя не беше виждала преди идването на народната власт, на организирания подбор на семената, на подбора на посевните площи, на внедряването на науката в селското стопанство и на грижливите социалистически ръце на стотици хиляди наши трудещи се селяни, които виждат какво носи социализмът на нашата Родина и всеотдайно работят за по-скорошно изграждане величествената сграда на социализма.

Трудещите се селяни посрещнаха с радост и дълбоко задоволство доклада на нашия партиен и държавен ръководител другаря Вълко Червенков за деветата годишнина на деветосептемврийското народно въоръжено въстание и решенията на партията за по-нататъшния подем на селското стопанство, за провеждане на редица нови мероприятия за пълно финансово и материално укрепване на трудово-кооперативните земеделски стопанства.

За провеждане на новите мероприятия е определена помощ от 600 милиона лева само за 1953—1954 урожайна година, а за всяка следваща година помощта ще надминава 250 милиона лева.

Тази помощ, съчетана с творческия ентузиазъм на трудещите се селяни и на нашите делови научно-технически кадри, ще донесе в най-скоро време бурен невидян кишеж в нашето село, ще донесе ново материално и културно подобрене в живота на трудещите се селяни.

При изпълнението на тази грандиозна програма голям дял се пада на нашето водно стопанство, което обхваща напояването, отводняването на заблатени места и предпазването от наводнения, използването на водата за индустриални цели и отвеждането на нечистите води, използването на водите за транспорт, риболовство, спорт и др.

Съгласно чл. 7 на Димитровската конституция всички води са държавна, т. е. общонародна собственост. Водоползуването следователно става непосредствено от държавата или под нейния непосредствен контрол и ръководство. Този член от Конституцията дава широки права за социалистическото устройство на нашето водно стопанство.

Неравномерното разпределение на валежите в нашата страна и честите засушавания налагат да се използват най-пълноценно надземните и подземните водозточници за напояване, което гарантира високи добиви и осигурява суровинната база на нашата промишленост и продукти за широко потребление. В резултат на голямото внимание и грижи на партията и правителството напояваната площ в нашата страна от 357 000 декара през 1944 г. се е увеличила на 2 720 000 декара през 1953 г.

Сега с намалението на таксите с 40% за използване на водите за напояване, с освобождаването на стопанствата от заплащане на такса за първите 2 години при усвояване на напоителните системи, както и определянето на таксите в зависимост от изразходваното количество вода, несъмнено поливните площи ще се увеличават с още по-ускорени темпове.

Условия за социалистически темпове на разрастване напоителните площи у нас има. Те се обезпечават от огромното изкуствено строителство, от строящите се и запроектираните напоителни системи и от осигурените от партията и правителството капиталовложения. С преминаването на едноличните дребни и разпокъсани селски стопанства към трудово-кооперативни земеделски стопанства се създават крайно благоприятни условия за изграждане на напоителни системи и бързото им усвояване. Не е за нас вече мечта, а недалечна действителност, когато поливните площи ще достигат 10—15 милиона декара, когато от всеки засят декар земя ще получаваме 3 пъти повече жито, 5

пъти повече картофи, 3 пъти повече цвекло, овощните градини ще дават 5 пъти по-голяма продукция и т. н., когато хлябът на народа няма да зависи от природните стихии.

Пред конгреса на нашите инженери и архитекти през 1947 г. Васил Коларов заяви: «Сушата е победима и ние трябва да я победим във възможно най-кратък срок. Ние трябва да събраним и съхраняваме изобилните снежни и дъждовни валежи и да ги изразходваме правилно за напояването на нашите плодородни полета и като неизчерпаем източник на двигателна сила.»

В постановлението на ЦК на БКП «За по-нататъшен подем на селското стопанство» се поставя задачата: поливните площи в страната до края на 1957 г. да достигнат не по-малко от 5 милиона декара. Осъществяването на тази грандиозна за нашите възможности и условия задача ще стане на етапи. Това ще изисква преди всичко изготвянето на качествени мелиоративни проекти, което пък предполага да се извършат всички необходими мелиоративни проучвания на напоителните обекти по отношение на техните почвени, геоложки, хидрогеоложки, топографски, аграрно-икономически и други особености с оглед на комплексното разрешаване на проблемите, като се изхожда от интересите и нуждите на напояването, електрификацията и разните други клонове на народното стопанство.

По примера на СССР, който е ненадминат по своето водостроителство, ние трябва да проведем съвкупност от мероприятия, насочени към всестранно и най-ефективно използване на водните ресурси на страната, към създаване на нови водохранилища и канали по райони, към преустройство на старите такова и към установяване на правилен режим на водоползуването.

Важна предпоставка за правилното проектиране и провеждане на мелиоративните мероприятия, учи съветската наука, е районирането на напояваните площи. Само чрез районирането може да се установи правилно процентното участие на земеделските култури и съобразно това — да се установи необходимото общо водно количество за напояване на земите в даден напоителен обект, да се определи обемът на водохранилищата, да се оразмери каналната мрежа, да се определи мощността на помпените станции и потребната електрическа енергия.

Преди няколко години в Съветския съюз се възприе нова система на напояване — с блокове от временни канали. Старата напоителна система има гъста мрежа от постоянни, непроходими за много селскостопански машини канали, които разделят напояваната площ на поливни участъци с твърде малки размери и затрудняват механизиранието на обработване. Освен това постоянните канали ангажират около 10% от поливната площ, правят я неизползуваема и са разсадник на плевелна растителност. Съветската прогресивна наука и техника и богатият съветски опит позволиха постоянните канали да се заменят с временни, да се уедрияват по този начин поливните участъци, да се увеличава степента на механизацията на различните селскостопански работи, като се използва едър земеделски инвентар, без излишни празни ходове на машините и без излишен разход на гориво. И по такъв начин се създадох условия за висока производителност на труда в поливното земеделие.

При прехода към нова система на напояване обаче коренно се изменяват съществуващите по-рано правила за проектиране, устройство и експлоатация на напоителните системи. Дълг на нашите инженерно-технически кадри е да внедрят новата съветска напоителна система у нас за най-целесъобразно използване на нашата постоянно подобряваща се механизация в селското стопанство, за непрекъснато увеличаване производителността на труда на трудещите се селяни и намаляване себестойността на селскостопанските произведения.

Велик пример за нас е 15-годишният план за преобразуване на природата, който беше приет от Съвета на министрите и ЦК на КПСС през октомври 1948 г. по предложение на великия Сталин. Наред с прокарването на нови водни магистрали, напоителни канали, залесителни пояси и други планът предвижда построяване на 45 000 водоеми — микроизвори за обхващане на всички неизползувани водни източници, където се използват местни материали и работна сила. Важен момент при проектиране на микроизворите е хидроложката и водостопанската обосновка, защото при неправилна преценка може да се стигне до изграждане на водохранилища с по-голям обем от необходимия или пък обратно — с по-малък такъв. В първия случай строежът излишно се осъществява, а във втория случай — непълно се използват протичащите води и се намаляват размерите на поливната площ. У нас е поставено началото на микроизворното строителство и то постепенно се разширява, следвайки примера на Съветския съюз.

Правилното използване на съветските постижения и богат опит при изпълнението на нашия мелиоративен план предполага последователното им и пълно усвояване от нашите инженерно-технически работници и по-специално от проектантските организации и научно-изследователските институти.

Показателни са за нас съветските начини на водоползуване, които се основават на договорни отношения — на базата на типов договор — между съответното управление на напоителните системи и водоползувателя. Договорната система на водоползуване има голямо значение за увеличаване отговор-

ността при водоползването. С оглед на по-икономичното разходване на водата потребителят заплаща неговата такса. Имуществените спорове между управлението и колективните стопанства — консуматори на вода, се разрешават от народни съдилища.

Другарки и другари народни представители! Предлагаият законопроект за водното стопанство цели именно да се създаде здрава организация на водното стопанство, която да осигурява своевременно и правилно ръководство на планиране, проучване, проектиране, строеж и експлоатация на мелиоративните мероприятия на базата на всестранный социалистически постижения и опит на великия Съветски съюз.

Раздел I от законопроекта «Води и водоползуване» изяснява въпроса за водостопанския план, който трябва да бъде в хармония с плана на цялото народно стопанство, да е съобразен с хидроложките и географските условия на страната и на отделните нейни райони. Регламентира се общественото и частното ползуване на надземните и подземните води за най-различни цели, без енергийното строителство, което е предмет на Закона за електростопанството. Обхватът е въпросът и за почистването и обезвреждането на отпадъчните води. Всички въпроси попадат в компетенцията на експертен съвет при Министерството на земеделието под едноличната отговорност на министъра на земеделието.

Раздел II изяснява проучването и проектирането на водостопанските мероприятия, което за обектите от национално значение и за по-големите местни обекти се провежда само по задание на Министерския съвет чрез Министерството на земеделието.

Раздел III третира въпроса за водостопанското строителство, което за обектите от национално значение и по-големите местни обекти се извършва или възлага от Министерството на земеделието, а за малките местни обекти — от стопанските предприятия под техническото ръководство и контрол на Министерството на земеделието.

Раздел IV третира експлоатацията, поддържането и подобряването на водостопанските обекти. На мястото на водните синдикати, които са вече остаряла форма, неговаряща на реорганизацията на селското стопанство, на базата на ДЗС и ТКЗС се създава Държавно стопанско предприятие «Напоителни и отводнителни системи» — за националните и по-големите местни обекти. Малките местни обекти се експлоатират, поддържат и подобряват от водоползувателите под ръководството и контрола на отделите за водно стопанство при окръжните народни съвети.

Във основа на сеитбения и поливния план се съставя план за водоползуването, който е неразделна част от производствения план на стопанствата и се одобрява едновременно със същия. Планът за водоползуването се съставя с оглед денонощното ползуване на водата.

Който ползува вода, заплаща експлоатационни вноски по тарифа, одобрена от Министерския съвет. Министерският съвет може да освобождава от експлоатационни вноски някои стопанства при особени случаи и обстоятелства.

Последният раздел е посветен на нарушенията и наказателните разпоредби.

Другарки и другари народни представители! За да се ръководи правилно селското стопанство, то трябва основно да се познава. Говорейки за партийното ръководство на село, за да бъде то задълбочено, конкретно и ползотворно, за да се вниква в нуждите и възможностите на отделните селскостопански отрасли, другарят Вълно Червенков казва: «Ние трябва да ликвидираме всяка своя стопанска неграмотност, стопански да се квалифицираме, да се научим с успех и правилно да съчетаваме ръководството на стопанската работа с партийно-организационната и партийно-политическата работа.»

Постигнатото в областта на водното строителство у нас не е малко, но за съществуващите възможности в редица окръзи то е далеч недостатъчно. Ето защо в постановлението на ЦК на БКП «За по-нататъшен подем в селското стопанство» се казва: «Да се подем с още по-голяма сила и настойчивост разгръщането на широко народно движение за изграждане с местни средства на малки язовири, помпени станции, кладенци, за максимално използване на текущите, почвени и дъждовни води за напояване.»

Народните съвети, Отечественият фронт и всички масови организации на село са призвани да разгрънат агитационно-разяснителна работа за изтъкване предимствата на поливното земеделие, да организират доброволния труд на селските стопани в изграждане на микроизвори, кладенци и канали, за превръщане в живо дело постановлението на ЦК на БКП и Закона за водното стопанство за по-нататъшен подем на селското стопанство.

Другари и другари народни представители! Предложеният за разглеждане и гласуване законопроект за водното стопанство ще спомогне за разрешаването на тези големи задачи на народното ни стопанство и аз вярвам, че вие ще гласувате еднотелно за неговото приемане. (Ръкопляскания)

Председател Фердинанд Кобзовски: Думата за изказване по законопроекта има народният представител д-р. Никола Джанков.

Никола Джанков: (От трибуната) Другари и другарки народни представители! Законопроектът, който се предлага за разглеждане от д-р. министър на земеделието Станко Тодоров, има за цел да съдейства да се изгради една модерна мрежа от хидромелиоративни системи, които да подпомогнат решително нашето преустройство се на социалистически релси земеделско стопанство в борбата му за все по-високи добиви.

На мястото на бившите водни синдикати, създадени от народното правителство на Александър Стамболийски, сега се създава с новия законопроект една стройна система по организирането и контролирането на плановите за поливните площи. Водното строителство както у нас, така и в другите държави представлява един клоп от инженерната наука и има за основен обект строежите, при които основен елемент е водата.

Още в древни времена човекът е познавал водата като една от най-големите стихии, която съперничи само с огъня и земертса. Боейки се от водата, от нейната смазваща сила, от нейните стихии той отначало я избягвал, заобикалял, а после е влязъл в решителна борба с нея, опитвайки се да я овладее и подчини на своите жизнени интереси. Сега човекът въпреки водата като сила, разбирайки, че тя е един ценен природен дар.

Здравата основа на старите древни култури на Халдея, Египет, Месопотамия, Индия, Китай и други азиатски страни се е крепяла върху широкото използване на естествените речни води и на изкуствените канали, отклонени от протичащите там реки — Нил, Тигър, Ефрат, Ганг, Аму-Даря и др. От тези времена до ден днешен в непрестанна борба с природата победният човешки дух е използвал като най-важен лост в своето придвижване напред водата.

В по-ново време широко се използват водните сили на почти всички по-големи реки в света в страни като Германия, Франция, Италия и др.

В най-ново време класически пример на най-рационално и в огромен мащаб използване на водите ни дава СССР. Там с гигантски крачки и с грандиозни по замисъл и съвършени по изпълнение хидротехнически мероприятия, които в непродължително време коренно ще преобразят облика на необятната земя на съветските народи, се използват водите. Един от най-големите язовири в света е Днепрострой. Най-големият речен канал в света ще бъде великият Туркменски канал, който ще прекосява пустинята Каракум между Аралско и Каспийско море, за да преобрази той район и да превърне в една цветуща област. В средноазиатските области на СССР големи площи се напояват изкуствено благодарение на каналите, които се отклоняват от малки и големи реки. В задволжските степи в Куйбишевска, Саратовска и Сталинградска области при изкуствено напояване в последно време са получени добиви на пшеница повече от 500 кг на декар. И такива добиви не се получават само в опитните станции, а и от отделни стахановци-бригадир в първите колхоза на Поволжието.

Днес по време на Сталинската епоха, с изграждането на великите строежи на комунизма в Южна Украйна, Северен Крим и по Волга-Дон, хидроелектрическите централи при Каховка, при Куйбишев и при Сталинград ще се произвежда годишно над 20 000 000 000 KV часа електрическа енергия и ще се напояват и отводняват над 200 000 000 декара земя. Изгравени сме пред чудото на прекрасния и грандиозен план за връщане на водите на големите сибирски реки Об и Енисей към Средна Азия и до Каспийско море. Тоя проект решава в големи линии водостопанския проблем на западен Сибир и на обширните земи покрай Каспийско и Аралско море.

Още великият Ленин през 1921 г. писа, че борбата със сушата в сушавите райони на Закавказието, Поволжието и Средна Азия е неотложна и важна задача за повдигане на земеделието и скотовъдството там. Каквото и да стане, това трябва да се направи.

Тоя завет на великия Ленин днес със строежите на комунизма в СССР се претворява в живо дело. Великият смисъл на разгърнатата се битка за покоряване на природните сили става все по-ясен, като се разбере обстановката на тази битка. Сталинградската област се намира на границата на сушавия юго-изток. Сталинград пръв чувства върху себе си страшния удар на сухите ветрове. По полетата на Сталинградската област минават осемте държавни горски пояси, до стениите на Сталинград се създава най-мощната хидроелектростанция в света. Това е Сталинската стратегия — да биеш врага на най-важния фронт. През последните 60 години там е имало само 20 сносни, не високи реколти. Ето затова там се родиха Волжското море, Цимлянското море и други хиляди канали и стотици изкуствени езера, които ще променят климата, ще преобразят тия райони и по черните степи, напоени от водите на Волга-Дон и Днепър, ще се люлеят буйните жита на реколтите на комунизма.

Ето по тоя светъл път и пример, пълен с трудна борба с природата и с крупни победи, върви с широки крачки и нашата Народна република.

Властта на Отечествения фронт се ориентира към тоя велик съветски опит и пример. Вместо да насочваме силите и средствата на нашия народ по примера на англо-американските империалисти към въоръжаване и да участваме заедно с тях в потискането и поробването на други народи, в бясната подготовка на трета световна война, вместо нашият народ да праща своите синове в далечна Юрея, за да вземе участие в опустошаването и в избиването на жените и децата там, вместо да произвеждаме чумни и холерни бактерии, атомни и водородни бомби за унищожаване на човешкия род и цивилизация, нашият народ се нареди на фронта на благородната борба за мир, социализъм и демокрация и с могъщата и безкористна помощ на великия Съветски съюз се отдаде на мирен творчески труд за създаване на наша тежка индустрия, за създаване на наше кооперативно земеделие, за създаване на заможен и щастлив живот на трудещите се в нашата родина.

Сега, казва другарят Вълко Червенков, всички сили на село трябва да бъдат включени в борбата за високи добиви, за добра реколта, за да бъдат осигурени държавата, ТКЗС и частните стопани с достатъчно храни и суровини. Тези думи на другаря Вълко Червенков въоръжават всеки селски стопанин, всеки кооператор с вярата да се бори за все по-високи добиви в нашето селско стопанство.

Народната република България има около 50 000 000 декара обработваема земя. По приблизителни данни 25% от тая земя може да се напоява с текущите води. Напояваната площ у нас може да достигне до 18 500 000 декара земя. Какво голямо значение отдава нашето правителство на напояването се вижда от поставеното правителствено изискване до края на 1955 г. да се построи и пусне в работа един от най-големите наши язовири — язовир «Сталин» на р. Искър — с три хидроелектрически станции и напоятелна мрежа за Софийското поле, която ще осигури напояването на 625 000 декара земя и това поле наистина ще се преобърне в цветуща градина.

До 9 септември 1944 г. в България се напояваша само 357 000 декара земя. Фашистката власт у нас не се интересуваше от напоятелните мероприятия, въпреки че страната страдеше от постоянни засушавания. С хиляди добри селски стопани, опитни градинари от Търновско, Плевенско и други райони на нашата страна, нямайки вода да поливат своите земи, отиваха в Румъния, Унгария, Чехословация и други страни, за да обработват градините на тамошните чокори и помещици. Днес обширните площи в тия райони се поливат и дават работа на нашите градинари със зеленчуково, ягодово и други производства. Изградената малка напоятелна площ, преди 9 септември се поливаше по най-примитивен начин, тъй като разкъсаната частна собственост на земята спъваше развитието на модерните напоятелни мероприятия. След 9 септември 1944 г. наред с общия стопански подем във всички отрасли се получи мощен и бърз тласък на водното стопанство.

Напоятелната площ почна бързо да се увеличава, което се вижда от следните цифри: 1944 г. — 375 000 декара, 1947 г. — 687 000 декара, 1950 г. — 1 127 000 декара, през 1951 г. се напояваха 1 683 000 декара. Горните цифри ясно и категорично говорят, че само за шест години напоятелната площ у нас се е увеличила четири пъти. До 9 септември 1944 г. са инвестирани общо 516 600 000 лв. капиталовложения. Сега вече държавата най-щедро подпомага развитието на селското стопанство, особено развитието на напоятелните и отводнителните мероприятия.

За седем години народна власт — от 1945 г. до 1952 г. — за строителството на водни мероприятия са вложени 12 милиарда лева капиталовложения.

През 1950 г. се построи и пусна в експлоатация Никопол-Белене-Свищовската напоятелна система. Преди 9 септември тая земя се заливаше ежегодно от водите на р. Дунав, в която растяха папур и тръстика и се развъждаха в изобилие маларични комари. С безкористната помощ на Съветския съюз там се построи напоятелни и помпени станции. През 1952 г. се построи една стабилна станция при с. Деков, Свищовско. За 1 май 1953 г. бе пусната Бръшлянска напоятелна система, която напоява 165,000 декара земя. Тук пет мощни помпени станции, доставени от Съветския съюз, изтласкат водата на 82 м височина от нивото на р. Дунав. Опитни съветски специалисти-инженери оказаха неоценима помощ в изграждането на тия водни съоръжения. В постановлението за Добруджа, в Червенковския план за преобразяване на Добруджа е отделено голямо място за напояването и от р. Дунав, а също и за използване на местните водни ресурси посредством построяване на кладенци, микроязовири и помпени станции. Постановлението предвижда в срок от четири години да се извършат следните важни напоятелни мероприятия:

1. От водите на р. Дунав чрез постройка на помпена станция да се напоява Айдемирската низина с 30 хиляди декара и Попиногарванската — с площ 20 хиляди декара. Строителството на първата станция да завърши на 1 май 1952 г. и на втората на 1 май 1954 г.
2. От подпочвените води в района на с. Шабла да се напояват около 100 хиляди декара земя. Тая система да бъде

завършена до 1 май 1953 г., а на Блатница в същия район — през 1954 г.

3. От водите на р. Батова ще се напояват 5000 декара земя.

В Съветския съюз по плана се предвижда да се построят 41 300 микроязовири в колхозите и 2928 в совхозите. Използувайки съветския опит, в Добруджа и цялата наша страна се разгъва движение за построяване на такива микроязовири. Държавата ще отпуща за тяхното построяване кредит с лихва 3%.

По първия петгодишен план бяха предвидени да се изградят следните по-важни напоятелни обекти: напоятелното поле на язовир «Ал. Стамболийски» — 400 000 декара; напоятелното поле на Първомай — 40 000 декара; напоятелното поле Пиринска Бистрица — 75 000 декара; напоятелното поле — Цибърска низина — 17 000 декара; Вардимовградската низина — 20 000 декара; Девненските извори — 35 000 декара; напоятелното поле Червен бряг — 90 000 декара; Белене-Деков — 25 000 декара; Сандровската низина — 90 000 декара; Карабозката низина — 70 000 декара; Арчар-Орсойската — 30 000 декара; Островската низина — 18 000 декара; Хасковското поле — Узунджово — 30 000 декара.

През 1953 г. ще започне строителството на следните напоятелни системи, които ще завършат през втората петилетка:

1. Софийското напоятелно поле от 570 000 декара, което ще се напоява от язовир «Сталин».

2. Пазарджишкият поле от 400 000 декара, което ще се напоява от р. Тополница.

3. Старозагорското поле от 400 000 декара и Казанлъшкото поле от 150 000 декара, които ще се напояват от водите на язовир «Георги Димитров».

4. Видинската низина, която ще се напоява от водите на р. Дунав, от 230 000 декара.

Прекният стопански ефект от поливането се изразява в увеличаването на стойността на добитите продукти и в количеството на къщите. Това се вижда от следните цифри, които се отнасят за Беленската низина: от зеленчуците, картофите и ливадите добивът се увеличава два пъти и половина, а доходът — три пъти; от царевича, пшеница, фасул и слънчоглед добивът и доходът се увеличават два пъти.

Другарят Вълко Червенков неведнаж е подчертавал голямото значение на водните източници на течалци и подпочвени води в борбата против сушата и за високи добиви. «Нужно е — казва другарят Вълко Червенков — да се повдигне решителна борба срещу сушата, което значи, че ние трябва да осъществим цяла система от мероприятия, за да запазим горите и да залесим голите планини. Трябва да изградим цяла напоятелна система от големи и малки язовири, да използваме водите на Дунава и подпочвените води.»

Партията и правителството отдават голямо значение на това важно мероприятие. Затова в народностопанския план на Министерството на земеделието, на окръжните народни съвети и на околийските народни съвети на депутатите на трудещите се се възлага важната и отговорна задача да осигурят необходимото количество вода за напояване на селскостопанските култури и да вземат решителни мерки за най-рационалното използване на всички води за изпълнение на народностопанския план за напояването.

В Съветския съюз борбата за високи добиви е отишла твърде напред. Така например в колхоза «Искра» благодарение на поливането добивът на пшеница на декар е достигал до 450 кг — 8 пъти повече, отколкото преди. Доходът на същия колхоз от 270 хиляди рубли се е повишил на 5 милиона, за който колхоз колхозникът Афанасий Иванович Фарапонов казва: «Нашите планове за високи добиви са действителност, а не неясни далечини. С пропартгането на канала Волга-Дон ние даваме по 5 кг зеленчуци, грозде, плодове и по 5 кг пшеница на трудолен.»

По стъпките на съветските колхозници неуморно вървят нашите кооператори. Известни са примерите в това отношение за добивите от цвекло, зеленчуци, памук и т. н.

За още по-голямо разгръщане на напояването в нашата страна и за още по-богата реколта правителството и партията излязоха с постановление във връзка с укрепването на ТКЗС, в което се предвижда таксите за вода да се плащат за действително изразходваната вода на кубически метър, а таксите за поливане за кооператорите през 1953 г. се намаляват с 40% и се опрощават дължимите такси, възлизали на обща сума 70 000 000 лева.

В резултат на разгърнатото се повсеместно строителство на водни мероприятия през тая година в нашата страна се построиха 57 микроязовири, 293 пруда, 132 масивни и 1893 временни бента, стотици сондови и обикновени кладенци. Добре разгърната е работата в Коларовградски окръг, където са завършени 21 микроязовири, водите на които се използват за напояване и много от тях са зарибени. В Старозагорски окръг са заланувани 39 микроязовири, 9 от тях са завършени. В Плевенски окръг са изградени 130 пруда и 10 микроязовири.

В постановлението на ЦК на БКП за по-нататъшния подем в селското стопанство се предвижда до 1957 г. поливните площи да достигнат 5 милиона декара. Гаранция за напояването на тая площ са нашите големи строящи се язовири, микроязовири, прудове и други водохранилища.

В Родопите вече се издига мощната снага на язовира «Васил Коларов», който напоява 20 000 декара земя и след построяване на хидровъзела «Васил Коларов-Батак-Дебращица» ще се напояват 500 000 декара плодородна земя от Пловдивски окръг.

Отделите «Водно стопанство» при окръжните народни съвети ще трябва своевременно да оказват помощ на ТКЗС при разгръщане на масова работа по хидростроежите. Напояваните площи да се засяват с подходящи култури. Същата помощ да се окаже и на частните стопани. Дълг е на народните съвети да познават местното строителство. Необходимо е да се разкрива пред всички стопанският ефект от изграждането на подобни водни мероприятия, които създават благоприятни условия за високи добиви, за богата реколта. Хилядите агитатори с цифри в ръка трябва да убеждават кооператорите и частните стопани в ползата от напояването на земеделските култури. Всичко направено до днес от нашата народна власт не е малко, но то не е още достатъчно. Затова и в постановлението на ЦК на БКП, когато се говори за по-нататъшния подем в селското стопанство, се казва:

«Да се подема с още по-голяма сила и настойчивост разгръщането на широко народно движение за изграждане с местни средства на малки язовири, помпени станции, кладенци за максимално използване на текущите, подпочвените и дъждовните води за напояване.»

Отечественият фронт, политическите и масовите организации да разгърнат широка разяснителна работа и да организират местния труд в изпълнение на тия задачи.»

Представеният законопроект за водното стопанство в случая е едно мощно средство, което ще регулира материята около организираното и системно използване на водните източници съобразно нуждите на селското стопанство за неговото социалистическо развитие.

Законопроектът заедно с всички други мероприятия, предвидени в народностопанския план, ще даде бърз тласък на поливното дело у нас и по тоя начин ще спомогне да се проведе предсрочно в земеделското стопанство постановлението на Централния комитет на БКП за по-нататъшния подем на нашето селско стопанство.

Моля другарите народни представители да гласуват единодушно за предложения законопроект. (Ръкопляскания)

Председател Фердинанд Козовски: Другарки и другари народни представители! Други записали се оратори няма. Следва да преминем към гласуване на законопроекта.

Съгласно Правилника за вътрешния ред на Народното събрание, Събранието решава дали законопроектът да бъде гласуван член по член или изцяло.

Бюрото на Народното събрание, като има предвид, че законопроектът се чете член по член, предлага същият да бъде гласуван от Народното събрание по глави.

Има ли друго предложение? — Няма.

Полагам на гласуване предложението на Бюрото на Народното събрание законопроектът да бъде гласуван по глави.

Ония от другарите народни представители, които са съгласни с това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Преминуваме към гласуване на самия законопроект.

Моля, докладчика на Законодателната комисия др. инж. Георги Начков да докладва законопроекта.

Докладчик инж. Георги Начков: (Чете)

ЗАКОН

за водното стопанство»

Председател Фердинанд Козовски: Ония от другарите народни представители, които са съгласни със заглавието на законопроекта, както се прочете от докладчика на законодателната комисия, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик инж. Георги Начков: (Чете)

Г л а в а I

Води и водоползуване»,

включваща текстовете на членове 1 до 7 включително.

Председател Фердинанд Козовски: Ония от другарите народни представители, които са съгласни с глава I на законопроекта «Води и водоползуване», включваща членове 1 до 7 включително, заедно с предложенията на законодателната ко-

мисия за изменения и допълнения към тия членове, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик инж. Георги Начков: (Чете)

«Глава II

Проучване и проектиране на водостопанските мероприятия»,

включваща текстовете на членове 8 и 9.

Председател Фердинанд Козовски: Ония от другарите народни представители, които са съгласни с глава II на законопроекта «Проучване и проектиране на водостопанските мероприятия», включваща членове 8 и 9, заедно с предложенията на законодателната комисия по тях, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик инж. Георги Начков: (Чете)

«Глава III

Водостопанско строителство»,

включваща текстовете на членове 10 до 14 включително.

Председател Фердинанд Козовски: Ония от другарите народни представители, които са съгласни с глава III на законопроекта «Водостопанско строителство», включваща членове от 10 до 14 включително, заедно с предложенията на законодателната комисия по тях, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик инж. Георги Начков: (Чете)

«Глава IV

Експлоатация, поддържане и подобряване на водостопанските мероприятия»,

включваща текстовете на членове 15 и 16

Председател Фердинанд Козовски: Ония от другарите народни представители, които са съгласни с глава IV на законопроекта «Експлоатация, поддържане и подобряване на водостопанските мероприятия», включваща членове 15 и 16 от законопроекта, заедно с предложенията на законодателната комисия, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик инж. Георги Начков: (Чете)

«Глава V

Наказателни разпореждания»,

включваща текстовете на членове 18 до 22 включително.

Председател Фердинанд Козовски: Ония от другарите народни представители, които са съгласни с глава V от законопроекта «Наказателни разпореждания», включваща членове 18 до 22, нови членове 17 до 21 от законопроекта, заедно с предложението на законодателната комисия, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

15 минути почивка.

(След почивката)

Председател Фердинанд Козовски: Другари народни представители! Преди да продължим по следващата точка от дневния ред, предлагам на другарите народни представители със ставане на крака да почетем паметта на починалия народен представител, народния поет Димитър Полянов. (Всички стават. Едноминутно мълчание)

Пристъпваме към точка трета от дневния ред:

Разглеждане на законопроекта за изменение на Закона за устройството на съдилищата

Има думата дежурният секретар др. Ангел Генов да прочете мотивите и текста на законопроекта.

Секретар Ангел Генов: (Чете)

«МОТИВИ

към законопроекта за изменение на Закона за устройството на съдилищата

Другарки и другари народни представители! По сега действащата разпоредба на чл. 25, ал. I от Закона за устройството на съдилищата съдиите при военните съдилища и при съда по транспорта се избират от Народното събрание, което се свиква на редовни или извънредни сесии периодически. Това обстоятелство затруднява и пречи да се попълват своевременно тия съдилища с необходимите съдии.

Своевременното попълване на военните съдилища със съдии е едно от най-важните условия за тяхната правилна и ефикасна борба с престъпността в Народната армия и за укрепване на нейната дисциплина и боеспособност. Тия трудности ще бъдат още по-големи, ако евентуално се наложи сформирването на нови военни съдилища при някои войсковы съединения. Не по-малко значение за запазване на дисциплината между работниците по Министерството на вътрешните работи и по транспорта има своевременното попълване със съдии на военния съд за военнослужащите, военнопоемните и служителите при Министерството на вътрешните работи и на съда по транспорта.

С предлаганото изменение на чл. 25, ал. I от Закона за устройството на съдилищата се цели да се премахнат тия трудности и по този начин да се осигури правилна и непрекъсната дейтелност на особените съдилища, без да се накърнява принципът за изборност на съдиите.

Неудобна на практика се оказва и разпоредбата на чл. 27, ал. II от същия закон, според която съдебните заседатели при военните съдилища трябва да имат по-високо звание от това на подсъдимия. При тази разпоредба военнослужащите от редовия състав, който е най-многоброен, не могат да бъдат съдебни заседатели, а така също и военнопоемните и други служители. Напълно достатъчно е съдебните заседатели при военните съдилища да имат звание не по-малко от това на подсъдимия. Такива съдебни заседатели ще бъдат в състояние да преценят правилно виновността на подсъдимите и да запазят военната дисциплина. Поради това се налага да се измени в тангв смисъл и чл. 27, ал. II от Закона за устройството на съдилищата.

Като излагам горното, моля, другари народни представители, да обсъдите и приемете предложения законопроект.

Министър на правосъдието: Р. Найденов

ЗАКОНОПРОЕКТ

за изменение на Закона за устройството на съдилищата

§ 1. Член 25, ал. I се изменя така:

«Съдиите при Върховния съд се избират от Народното събрание за срок от 5 години.

Съдиите при военните съдилища и при съда по транспорта се избират за същия срок от Народното събрание, а когато то не заседава — от Президиума на Народното събрание. Решенията на последния се внасят за утвърждение в най-близката сесия на Народното събрание.»

Алинеи II и III на същия член стават съответно алинеи III и IV.

§ 2. Ал. II на чл. 27 се изменя така:

«Съдебните заседатели при военните съдилища по членове 11 и 12 са военнослужащи, военнопоемни или служители от съответните министерства със звание не по-ниско от това на подсъдимия.»

Председател Фердинанд Козовски: Има думата докладчикът на законодателната комисия др. Борис Бонов, който ще докладва предложението на законодателната комисия по законопроекта.

Докладчик Борис Бонов: (Чете)

«ПРЕДЛОЖЕНИЕ

на законодателната комисия по законопроекта за изменение на Закона за устройството на съдилищата

Законодателната комисия предлага на пленума на Народното събрание да гласува и приеме горния законопроект така, както е предложен от Министерския съвет, без изменение.

Председател на законодателната комисия: Д-р Иван Пашов.»

Председател Фердинанд Козовски: Другарки и другари народни представители! По законопроекта няма записани ора-тори.

Съгласно чл. 14 от Правилника за вътрешния ред на Народното събрание, Събранието само решава дали законопроектът да бъде гласуван изцяло или параграф по параграф

Бюрото предлага законопроектът да бъде гласуван изцяло. Има ли възражения по предложението на Бюрото, щото законопроектът да бъде гласуван изцяло? — Няма.

Полагам на гласуване предложението на Бюрото.

Ония от другарите народни представители, които са съгласни законопроектът да бъде гласуван изцяло, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме към гласуване на самия законопроект.

Тъй като законодателната комисия не прави предложения за изменения или допълнения на законопроекта, предлагам законопроектът за изменение на Закона за устройството на съдилищата да бъде гласуван и приет от Народното събрание така, както е предложен от Министерския съвет, в оная негова редакция, която бе докладвана от дежурния секретар.

Ония от другарите народни представители, които са съгласни законопроектът за изменение на Закона за устройство-

то на съдилищата да бъде приет така, както е предложен от Министерския съвет, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранията приема.

Пристъпваме към точка четвърта от дневния ред:

Разглеждане на законопроекта за изменение и допълнение на Закона за лицата и семейството.

Законопроектът ще бъде прочетен от дежурния секретар др. Руска Варадинова.

Давам думата на др. Руска Варадинова да прочете законопроекта.

Секретар Руска Варадинова: (Чете)

«МОТИВИ

към законопроекта за изменение и допълнение на Закона за лицата и семейството

Другарки и другари народни представители! Известно е, че Законът за лицата и семейството от 1949 г. фактически възпроизвежда Наредбата-закон за брака от 1945 г. с леки редакционни изменения и че законодателната уредба, която днес имаме, отразява в същност положението на ранното следвоенно-тосемперийско време.

В 1945 г. главната грижа на нашата власт беше насочена към въвеждане на граждански брак и предаване на компетенцията по брака и развода в ръцете на гражданските съдилища. Поради това много канонически положения на действащия преди 9 септември 1944 г. Екзархийски устав останаха незасегнати. Днес, след станалите сериозни промени в държавното ни, обществено и стопанско развитие от въвеждане на Наредбата-закон за брака, много от залегналите в тази наредба положения са вече станали неуместни и неправилни, а от това следва, че предложеният ви законопроект е напълно актуален и с голямо обществено значение.

По-важните въпроси, засегнати от законопроекта, са следните:

а) по действащия чл. 21, брачното пълнолетие е за мъжа 18 години, а за жената — 17 години, с възможност за встъпване в брак при навършени 17 години, респективно 16 години, с разрешение на председателя на окръжния съд. Законопроектът предлага да се уеднакви брачното пълнолетие на 18 навършени години за мъжа и жената, като се създаде възможност при особени случаи да бъде получено разрешение за встъпване в брак преди брачното пълнолетие, но при навършени 16 години — еднакво за мъжа и жената. Това уеднаквяване е разумно и целесъобразно. Няма смисъл да се поддържа тук разлика, след като във всички други области имаме пълно изравняване на двата пола;

б) по пречките за встъпване в брак поради родство и сватовство законопроектът предлага сериозни изменения: вместо досегашната забрана за брак между роднини по сребърна линия до IV степен включително, законопроектът предлага да бъде забранен бракът между сребърни роднини от II степен, т. е. между братя и сестри, а бракът между роднини по сребърна линия от III и IV степен (чичо и племенница и първи братовчеди) да бъде забранен по начало, но да може да се сключва само в изключителни случаи: след специално разрешение, дадено след изслушване заключението на съответна медицинска експертиза. Ясно е при това положение, че се премахва всяко опасение от каквото и да било израждане на поколението, тъй като разрешения ще се издават или в случаите, когато между встъпващите в брак няма никакви отрицателни наследствени белези, или когато от същите, било поради старост, било поради биологически особености, не може да се очаква въобще никакво поколение.

Колкото се отнася до сватовството като пречка за встъпване в брак, законопроектът предлага радикално разрешение: той премахва сватовството като правен институт и унищожава досегашната пречка за встъпване в брак, свързана с него. Въпросът е съвършено ясен: биологически съображения в случая не съществуват, а колкото се отнася до традициите и обичаите в народа във връзка със сватовството, те ще продължават да упражняват въздържащо действие, доколкото са живи и действащи, но няма основание да се поддържа тия традиции във формата на законна забрана. Кодексът на РСФСР не признава сватовството като институт с правни последствия.

Полезно е да се добави, че абсолютна забрана като нашата за брак между роднини по сребърна линия от III и IV степен съществува само в Гърция. В СССР забраната засяга само роднините по права линия и братята и сестрите; същото положение е в Чехословакия и Полша, а в Унгария бракът между първи братовчеди е позволен, а бракът между сребърни роднини от III степен е забранен, но с възможност за получаване разрешение. От това се вижда, че проектът се доближава до законодателствата на СССР и на страните с народна демокрация и напуска досегашните строги положения, останали ни от каноническото право;

в) проектът предлага да се измени чл. 24 в смисъл, че български гражданин може да встъпи в брак с чужд гражданин само с разрешение на председателя на Президиума на Народното събрание. Подобно изменение се предлага и по осиновяването от чужд гражданин, което се позволява само с разрешение. Мотивите и за двата случая са ясни: в политическата

обстановка на нашето време браковете с чужди граждани са рядко целесъобразни. Същото е и при осиновяването.

В СССР съществуват такива забрани без да е предвидена възможност за отстраняването им със специално разрешение;

г) проектът предлага да бъдат отменени членове 45 и 46, от които първият съдържа една поредица от пет абсолютни основания за развод, а вторият е съвършено излишен, тъй като изцяло се обхваща от следващия чл. 47. Абсолютните основания са чужди на нашата правна система. Те са остатък от Екзархийския устав. Такива основания няма нито в СССР, нито в Чехословакия, Полша и Унгария. В тези страни съществува само едно единствено универсално основание за развод: дълбокото разстройство на брака. И от гледна точка на това единствено основание конкретно се разглежда всеки случай с всички налични в него факти и обстоятелства, включително и онези, които днес съставляват абсолютни основания. Всеки случай следва да се разглежда с оглед на обществената необходимост за запазване или разторгане на брака, като се имат предвид интересите на самите съпрузи, на децата и на обществото;

д) проектът предлага да се установи срок, отвъд който да не може да се завежда иск за дирене на бащата. Известно е, че в Съветския съюз този иск е забранен. Ние естествено не сме още стигнали до широката и всеобща грижа за майката и детето и специално за самотната майка и извънбрачното дете. От това следва, че е рано още да се мисли за пълна забрана на иска за установяване на извънбрачно бащинство. Но необходимо е да не се позволяват скандални процеси за бащинство, водени дълги години след пълнолетието на детето. Такива процеси внасят смут в семейството и не допринасят за тяхното укрепване. На въпросното давностно разпоредение е дадена обратна сила — то обхваща и всички заварени случаи.

Извън горните важни изменения проектът съдържа и много други разпоредби, които съществено подобряват закона.

Моля, другарки и другари народни представители, да обсъдите предложеният законопроект и да го гласувате.

Министър на правосъдието: Р. Найденов

ЗАКОНОПРОЕКТ

за изменение и допълнение на Закона за лицата и семейството

§ 1. Чл. 5 от Закона за лицата и семейството се изменя така:

«Непълнолетните и пълнолетните, които поради слабост или душевна болест не могат да се грижат за своите работи, се поставят под пълно запрещение и стават недееспособни.

Пълнолетните с такива страдания, чието състояние не е така тежко, за да бъдат поставени под пълно запрещение, се поставят под ограничено запрещение.

За правните действия на лицата по ал. I се прилага чл. 3, ал. II, а за нравните действия на лицата по ал. II се прилага чл. 4, ал. II.»

§ 2. Чл. 11, ал. I се изменя така:

«Въведените във владение имат право да управляват имотите на отсъстващия, да го представляват пред съд и пред други места и лица и да се ползват от приходите на имотите му.»

§ 3. Чл. 21, алинеи I и II, се изменя така:

«Могат да встъпят в брак лица, навършили 18 години.

В изключителни случаи председателят на окръжния съд може да разреши на лице, навършило 16 години, да встъпи в брак, ако важни съображения налагат това.»

§ 4. Чл. 22 се изменя така:

«Не може да встъпи в брак лице, което:

1) е свързано с друг брак или

2) страда от душевна или физическа болест, която не му позволява да изяви действително съгласие за встъпване в брак или която може да изложи на сериозна опасност здравето на другата страна или на поколението.»

§ 5. Чл. 23 се изменя така:

«Забранено е сключването на брак:

а) между роднини по права линия;

б) между братя и сестри и

в) между осиновители и осиновени.

Брак между сребърни роднини в III и IV степен може да се сключи само със специално разрешение от председателя на Президиума на Народното събрание. Последният разрешава въпроса след изслушване заключението на съответна медицинска експертиза.»

§ 6. Чл. 24 се изменя така:

«Български гражданин може да встъпи в брак с чужд гражданин само с разрешение на председателя на Президиума на Народното събрание.

За чуждите граждани, които встъпват в брак с български гражданин пред български дипломатически или консулски

представители в чужбина, както и с български или чужди граждани в страната, способността и пречките за това се определят по закона на държавата, чиито граждани са те. Но и в този случай за тях са задължителни разпоредбите на членове 22 и 23.»

§ 7. В чл. 27 думите «членове «21—23» се заменят с думите «членове 21—24.»

§ 8. Чл. 29 се изменя така:

«След като встъпващите в брак заявят, че желаят да сключат брак помежду си, длъжностното лице по гражданското състояние съставя акта за женитба, който се подписва от тях, от свидетелите и от него, и ги обявява за бракосъчетани. Бракът се счита сключен с подписването на акта.»

§ 9. В чл. 30, ал. I на края се прибавят думите «на Народната република България».

§ 10. Чл. 36 се изменя така:

«Бракът се обявява за недействителен само:

а) ако при сключването му е съществувала някоя от пречките по членове 21—24 и

б) ако някой от съпрузите е бил принуден да сключи брака чрез заплашване с тежка и предстояща опасност за живота, здравето или честта — негови или на неговите близки»

§ 11. Чл. 37 се изменя така:

«Недействителността във връзка с пречките по членове 22—24 може да бъде предявена от всеки от съпрузите, от прокурора и от всяко лице, което има за това правен интерес, а недействителността във връзка с чл. 21 или буква «б» на чл. 36 може да бъде предявена само от засегнатия съпруг.»

§ 12. Чл. 38 се изменя така:

«В случаите на двубрачие обявяване недействителност на брака не се допуска, ако по-ранният брак е прекратен или е обявен за недействителен.»

§ 13. Чл. 39 се изменя така:

«Не може да се иска обявяване недействителност на брака в случаите по чл. 22, точка 2, ако болният съпруг е оздравял.»

§ 14. Чл. 40 се изменя така:

«Искът по чл. 36, буква «а», във връзка с чл. 21 не може да се предявява след изтичане на 6 месеца от пълнолетието, както и ако съпругата е забременяла.

Искът по чл. 36, буква «б», може да се предяви най-късно до една година от сключването на брака.»

Чл. 41 се отменя.

§ 15. Членове 45 и 46 се отменят.

§ 16. Чл. 47 се изменя така:

«Всеки от съпрузите може да иска развод, ако поради прелюбодеяние, заразна или наследствена болест, дълго отсъствие, физически и морални изтезания или други сериозни субективни или обективни причини бракът е така дълбоко разстроен, че от гледна точка на съпрузите, децата и обществото продължаването на семейния живот не може да се иска.

Искът не се уважава, ако разстройството се дължи на изключителната вина на ипена и другият съпруг настоява за запазването на брака. По изключение разводът може да се допусне и без съгласието на ответника, ако важни обществени съображения го налагат.»

§ 17. Чл. 51, ал. I се изменя така:

«Когато бракът се прекрати поради развод, даренията, които съпрузите са си направили във връзка или през това време на брака, се отменят, доколкото подарените вещи са налице. Тези вещи се връщат в състоянието, в което се намират.»

§ 18. Чл. 52, ал. III се отменя.

§ 19. Чл. 53 се отменя.

§ 20. В чл. 60 думите «членове 878—884 от Закона за гражданското съдопроизводство» се заменят с думите «членове 304—307 от Гражданския процесуален кодекс».

§ 21. Чл. 63, ал. I се изменя така:

«Предполага се до доказване на противното, че съпругът на майката е баща на детето, което е родено през траенето на брака или не по-късно от 300 дни след прекратяването му.»

Алинея II и III се отменят, като на тяхно място се създава следната ал. II:

«Искът на съпруга за оспорване на бащинството може да бъде предявен не по-късно от 6 месеца, след като той се е научил за раждането.»

§ 22. Членове 64 и 65 се отменят.

§ 23. Чл. 66 се изменя така:

«Бащинството на брачно или извънбрачно дете може да се търси чрез иск, предявен от детето или от майката.

Този иск се погасява с давност: спрямо детето — в 3-годишен срок от навършване на пълнолетието му, а спрямо майката — в 3-годишен срок от раждането на детето.»

§ 24. Чл. 67, ал. I се изменя така:

«Всеки от родителите може да припознае своето извънбрачно дете, като го обяви за свое в акта за раждане или в друг писмен акт.»

§ 25. Чл. 71 се отменя.

§ 26. Чл. 72 се изменя така:

«При иск, предявен от детето или от друго лице, за установяване на бащинството, се призовава като страна и майката.»

§ 27. Чл. 74 се отменя.

§ 28. Чл. 75, ал. II се отменя, а ал. III става ал. II и се изменя така:

«Могат да осиновяват лица, които са неспособни, при условие, че между тяхната възраст и възрастта на осиновения има подходяща разлика.»

Към същия член се добавя следната нова алинея III:

«Чужд гражданин може да осинови български граждани само със специално разрешение от председателя на Президиума на Народното събрание.»

§ 29. В чл. 79 между ал. I и ал. II се добавя следната нова алинея:

«Същите функции имат и дипломатическите или консулските представители на Народна република България, когато осиновяваният и осиновяваният са български граждани, живущи зад граница.»

§ 30. В чл. 83, ал. II, изречение първо, точката става запетая и се прибавят следните думи: «или при наличност на други сериозни причини».

§ 31. Чл. 84 се изменя така:

«Родителите са длъжни да се грижат за децата си до навършване на 18-годишната им възраст и да ги подготвят за обществено полезна дейност.

Същото задължение имат и вторият баща или втората майка към доведените и заварените деца.

Децата са длъжни да почитат родителите си и да им помагат според техните нужди и своите възможности.

Същото задължение децата имат и към втория си баща или втората си майка.»

§ 32. Чл. 87, ал. II се изменя така:

«При липса на съгласие между родителите въпросът се разрешава от народния съд.»

§ 33. В чл. 103, ал. I, думите «Пощенска спестовна каса» се заменят с думите «Държавна спестовна каса».

§ 34. Чл. 119, ал. II се изменя така:

«Държавата поема грижата за издръжката на останалите без родители и близки роднини лица, които не могат да се издръжат от имотите си и са нетрудоспособни.»

§ 35. Чл. 121, ал. II се отменя.

§ 36. Чл. 129, ал. II се изменя така:

«Отбелязва се и припознаването на извънбрачно дете, извършено с друг акт, а не с акта за раждане, както и обстоятелството, че припознаването се смята за неслучило (чл. 69, ал. III) или когато то е отменено.»

§ 37. В чл. 130 думите «В съгласие с министъра на вътрешните работи» се заличават.

§ 38. Чл. 159, ал. I се изменя така:

«Отмяната на членове 45 и 46, както и изменението на чл. 47 важат и за браковете, сключени преди влизането в сила на настоящите изменения. Висящите в съдилищата дела по отменените основания се разглеждат съгласно чл. 47.»

Алинея II на същия член се отменя, а вместо нея се създава следната нова алинея:

«Тригодишната давност по чл. 66, ал. II, се прилага и относно заварените от този закон случаи.»

§ 39. Чл. 160 се отменя.

§ 40. В чл. 161 думите «този закон» се заменят с «Наредбата-закон за брака».

Изменения на други закони

По Гражданския процесуален кодекс

§ 41. Към чл. 256 се прибавя нова ал. II:

«Алинея I не се прилага, когато ответникът:

а) е поставен под пълно запрещение;

б) страда от болест, опасна за другия съпруг или за поколението;

в) е обявен за отсъстващ и

г) живее за продължително време в чужбина.»

§ 42. Чл. 260, ал. II се отменя.

§ 43. В чл. 262, ал. I, думите «по чл. 36, точки 2, 3 и 4 ЗЛС» се заменят с думите «поради неспазване на условията в чл. 21 или въз основа на буква «б» от чл. 36.»

§ 44. Чл. 263 се отменя.

§ 45. В чл. 268 думите «по чл. 36, точка 1» се заменят с думите «във връзка с членове 22—24».

По Наказателния закон

§ 46. Чл. 174 се изменя така:

«Съвкупление между възходящи и низходящи по права линия, между братя и сестри и между осиновители и осиновени се наказва с лишаване от свобода до три години.»

Председател Фердинанд Козовски: Има думата докладчикът на законодателната комисия др. Рада Тодорова, за да докладва предложението на законодателната комисия за законопроекта.

Докладчик Рада Тодорова: (Чете)

«ПРЕДЛОЖЕНИЕ»

на законодателната комисия по законопроекта за изменение на Закона за лицата и семейството

Законодателната комисия предлага на Народното събрание да приеме горния законопроект така, както е предложен от Министерския съвет, без изменение.

Председател на законодателната комисия: Д-р Ив. Пашов.»

Председател Фердинанд Козовски: Другарки и другари народни представители! По законопроекта са записани да се изкажат министърът на правосъдието д-р. Ради Найденов и народните представители д-р. д-р Иван Пашов и д-р. Ангел Генев.

Има думата министърът на правосъдието д-р. Ради Найденов.

Министър Ради Найденов: (От трибуната) Другарки и другари народни представители! Семейното право, в това число и брачното право, е един от най-важните отрасли на гражданското право в социалистическото общество. У нас до 9 септември 1944 г., респективно до създаването на Наредбата-закон за брака през м. май 1945 г., господствуваше църковното право — брачното право по Екзархийския устав, нормите на което бяха остарели и доста консервативни.

След историческата победа на 9 септември 1944 г. нашата страна по революционен път се превърна от капиталистическа в народнодемократическа държава, която е тип социалистическа държава. У нас се утвърди народнодемократичният строй и нашата Родина тръгна смело и с ускорени темпове по пътя на своето развитие към социализма.

Едно от първите мероприятия на народната власт с наредбата-закон от 16 октомври 1944 г. бе изравняването на двата пола, т. е. изравняването правата на жената с тези на мъжа във всички области на живота. Между освободените от капитализма и фашизма граждани се създадоха нови отношения. Нови отношения се създадоха и в семейството — между съпрузи, между родители и деца и пр. Самият брак се превръщаше от свещен съюз, както го провъзгласяваше Екзархийският устав, в съзнателен съюз между другари, между свободни граждани — в граждански съюз. За новия брачен съюз между свободни граждани беше необходимо ново брачно право — правото на гражданския брак.

На тази нива на живота в нашата народнодемократична Родина народната власт на Отечествения фронт отговори със създаването на Наредбата-закон за брака. Главната революционна реформа в този ранен закон на нашата Народна република беше установяването на гражданския брак като единствено валиден брак в нашата страна и предаване на компетенцията по брака и развода на гражданските съдилища, но се предостави свобода на българските граждани, ако желаят, да поискат от църквата благословението на сключения вече граждански брак.

В Наредбата-закон за брака обаче останаха в сила много от консервативните норми на Екзархийския устав, като поводите за обявяване на брака за недействителен, абсолютните основания за развод и др.

Създаденият през 1949 г. Закон за лицата и семейството относно брака възпроизведе почти напълно нормите, предвидени в Наредбата-закон за брака, с някои редакционни подобрения на текстовете. Така че Законът за лицата и семейството относно брачната проблема отразява в същност положението на ранното следсептемврийско време, като остатъците от отживялото времето си канонично право се запазиха и в този закон, макар да бе създаден след узаконяването на нашата Димитровска конституция.

Днес обаче, след станалите сериозни промени в държавното, общественото и стопанското ни развитие, много от залегналите в Закона за лицата и семейството положения са вече станали неуместни и неправилни, а от това следва, че предложеният законопроект е напълно актуален и с голямо обществено значение, както сме изтъкнали в мотивите към законопроекта.

По-важните въпроси, които са засегнати в законопроекта, са следните:

1. По сега действащия чл. 21 от Закона за лицата и семейството брачната възраст на мъжа е 18 години, а на жената — 17 години, като се дава възможност, с разрешение на председателя на окръжния съд, да се допусне сключването на брака, ако мъжът е навършил 17 години, а жената — 16 години.

В законопроекта чл. 21 се изменя в смисъл: брачната възраст на мъжа и жената се изравняват на навършени 18 години, като се дава възможност с разрешение на председателя

на окръжния съд бракът да бъде разрешен, ако мъжът и жената са навършили най-малко 16 години и ако важни причини налагат това. Това разрешение ще се дава например, когато мъжът и жената, макар да нямат определената от закона възраст, са заживели във фактически брачни отношения и когато имаме забременяване на жената или раждане на извънбрачно дете.

2. Второто съществено изменение, което предлага законопроектът, е по чл. 23 от Закона за лицата и семейството — относно пречките за встъпване в брак поради родствени връзки. Изменението се състои в следното:

Сега действащият чл. 23 не допуска встъпването в брак между роднини по права линия, по сребърна линия до четвърта степен и по сватовство до трета степен, между осиновител и осиновен, както и между единия от тях и съпруга или роднините по права линия на другия.

По законопроекта бракът се забранява между: роднини по права линия, между братя и сестри, и между осиновител и осиновен, а бракът между роднини по сребърна линия от III до IV степени да се разрешава само със специално разрешение на Президиума на Народното събрание, и то след изслушване заключението на съответната медицинска експертиза.

Въпросът за сключване на брак между роднини по сребърна линия от III степен не представлява особен практически интерес, понеже голямата разлика във възрастта между такива роднини — чичо или дядо със своята племенница и пр., е естествена пречка за встъпване в брак. Забраната обаче за сключване на брак между роднини по сребърна линия от IV степен — между първи братовчеди — има известно практическо значение, понеже такива случаи са по-често явление.

Преди 9 септември 1944 г. такива граждани можеха да узаконят своите отношения, като преминават в друго вероизповедание — католичко или протестантско — и като сключат брак при свещеник от това вероизповедание. Освен това забраната за сключване на брак между сребърни роднини от IV степен преди 9 септември беше само за православните граждани, но не и за мохамедани, израелтяни, католици, протестанти и пр., тъй като бракът по тяхното църковно право беше валиден. Днес обаче такива граждани се намират в напълно безизходно положение — те не могат по никакъв начин да оформят своите фактически брачни отношения, понеже гражданският брак е задължителен за всички граждани в нашата страна, независимо от тяхната народност и вероизповедание.

Бракът между роднини по сребърна линия от III и IV степен се допуска, без да се изисква някакво разрешение, в СССР, Полша, Чехословакия, Унгария, Германската демократична република, Албания и други демократични страни.

Що се касае до сватовството като пречка за сключване на брак, по законопроекта то се отхвърля като правен институт, понеже тук първо родство няма и никакви биологични съображения не могат да се изтъкват. А що се касае до спазване на сватовството по традиция и по обичай, никой не пречи на гражданите да ги зачитат, но няма защо да бъдат те налагани под формата на законна забрана. Кодексът за брака и семейството на РСФСР не признава сватовството като институт с правни последствия.

По въпроса за пречките за встъпване в брак на близки роднини положението в СССР и страните с народна демокрация е следното:

В «Кодекс законов о браке, семье и опеке» на РСФСР (ст. 6) се казва, че не подлежи на регистрация брак «между роднини по права възходяща и низходяща линия, а така също между пълнородни и непълнородни братя и сестри». В роднините по низходяща линия се включват и осиновените деца, така че брак между осиновители и осиновени също се забранява. Този текст е в сила съгласно Указа на Президиума на Върховния съвет на РСФСР от 16 април 1945 г. и е в сила до днес. Но и преди този указ режимът е бил същият. В народнодемократичните страни това законодателно положение е идентично.

3. Законопроектът предлага и едно важно изменение на чл. 24 от Закона за лицата и семейството — относно браковете с чужди граждани, както и едно допълнение на чл. 75 — относно осиновяването на българско дете от чужди граждани, а именно: това се допуска само с разрешение от председателя на Президиума на Народното събрание. Мотивите и за двата случая са ясни: в политическата обстановка на вражеско обкръжение, в което днес се намира нашата страна, браковете с чужди граждани или осиновяването на български деца от чужди граждани са често нецелесъобразни или се вършат със задкулисни цели. Ето защо те трябва да се подложат на един върховен контрол от страна на Президиума на Народното събрание.

В СССР браковете с чужди граждани са абсолютно забранени, без да се предвижда каквото и да било разрешение за тяхното осъществяване.

За нашата страна обаче ние считаме, че абсолютната забрана на такива бракове при масовата наша емиграция в някои страни на народната демокрация като Чехословакия, Унгария, Румъния и други е нецелесъобразна. Затова даваме възможност за сключването на такива бракове с разрешение.

4. Относно основанията за развод в сега действащия закон се съдържа три текста — членове 45, 46 и 47, в които е изразена смесената система за развод — по абсолютни основания и по дълбоко разстройство на брака.

Чл. 45 съдържа пет абсолютни основания за развод, а именно:

1. Ако съпругът е извършил прелюбодеяние.
2. Ако другият съпруг посегне на живота му.
3. Ако другият съпруг е осъден на лишаване от свобода не по-малко от пет години.
4. Ако другият съпруг бъде обявен за отсъстващ и
5. Ако другият съпруг страда от болест, която би изложила на сериозна опасност здравето му или здравето на поколението.

Чл. 46 предвижда развод, когато единият съпруг подлага другия на такъв морален и физически тормоз, че не може да се иска продължаването на семейния живот.

Чл. 47 предвижда развод, когато бракът е така дълбоко разстроен, че не може да се иска продължаването на семейния живот.

По предлагания законопроект се предвижда отменяването на членове 45 и 46, а текстът на чл. 47 се разширява и подобрява редакционно с оглед в този текст да се формулира едно единствено генерално основание за развод — дълбокото разстройство на брака по сериозни причини.

Абсолютните основания за развод, предвидени в чл. 45 на Закона за лицата и семейството, са чужди на нашата правна система. Те са толкова многобройни, че не е възможно да се предвидят всички и да се посочат в закона. В чл. 45 нито се изчерпват възможните случаи, нито се посочват най-типичните. При това положение посочените абсолютни основания са не само излишни, но са и крайно пакостни, понеже изхождат от чисто формално отношение към брака и към неговото прекратяване по пътя на развода. При тази система, щом по бракоразводния процес се установи някое от изброените в чл. 45 абсолютни основания, съдът е задължен да постанови развод, без да има възможност да прави други преценки с оглед на конкретната обстановка, т. е. без право да даде конкретна преценка дали с настъпването на това обстоятелство бракът е бил разстроен или не, какво отражение ще даде разводът за отглеждането и възпитанието на децата и пр. Абсолютните основания са остатък от Екзархийския устав, в чл. 187 на който в десет пункта са изброени по-многобройни основания.

Основанията, посочени в чл. 46 — за морални и физически изтезания — са тоже остатък от Екзархийския устав — чл. 187, точка 36 — и са съвсем излишни, понеже те напълно се включват в състава на чл. 47 като причина за дълбокото разстройство на брака.

Ето защо в предлагания проект се предвижда пълното отменяване на членове 45 и 46 и разширяване и подобряване редакцията на чл. 47, както следва:

«Всички от съпрузите може да иска развод, ако поради прелюбодеяние, заразна или наследствена болест, дълго отсъствие, физически и морални изтезания или други сериозни субективни или обективни причини бракът е така дълбоко разстроен, че от гледна точка на съпрузите, децата и обществото продължаването на семейния живот не може да се иска.»

В така процитирания текст се възприема едно компромисно разрешение на въпроса — да се изброят някои типични случаи в живота, които обикновено довеждат до дълбоко разстройство на брака, но без да се изброяват изчерпателно, понеже те никога не могат изчерпателно да се предвидят, за да се посочат в текста на закона.

Ние не сме и не можем да бъдем привърженици на абсолютните основания за развод, понеже в същност при разрешаване на брачната проблема няма и не може да има абсолютни и задължителни за съда основания за развод. Трябва да се отнесем с повече доверие към нашия народен съд, в който днес участва народен елемент — съдебни заседатели, и да му дадем възможност да постановява решения за развод само в краен случай, когато бракът е дълбоко разстроен по сериозни причини. Нашето успешно развитие към социализъм ни задължава да браним от всички нападения и зловерни влияния семейството като основна клетка на нашето социалистическо общество. Ето защо ние сме против декретирането на разводите по пътя на отречените от живота и от прогресивното право абсолютни основания.

Абсолютните основания са характерни за брачното право в капиталистическите страни като Франция, Италия, Германия и др., които не познават дълбокото разстройство по сериозни причини като единствено общо основание за развод, а се базираат изключително на абсолютните основания, предвидени в техните закони за брака.

С предлагания законопроект ние целим да приближим нашия закон към съветския закон и към законите на страните

с народна демокрация, които съдържат следните основания за развод:

В съветското законодателство няма абсолютни основания за развод. Там бракоразводните основания дори не се посочват примерно, както в нашия проект. В съветския «Кодекс закон о браке, семье и опеке» в статии 19 и 20 се изисква само ищецът да изложи в молбата си мотивите, по силата на които иска да се постанови развод, и съдът при разрешаването на делото да обсъди тези мотиви.

А в Указа на Президиума на Върховния съвет на СССР от 10 ноември 1944 г. относно приложението на статии 18—22 от съветския кодекс за брака се дава следната разпоредба: «§ 1. Да се обърне внимание на съдилищата, че при разглеждане на делата за разторгване на брака те са длъжни да изхождат от основната задача на Указа на Върховния съвет на СССР от 8 юли 1944 г. — укрепване на съветското семейство и брака... Само в тези случаи, когато, изхождайки от конкретните обстоятелства на делото, съдът идва до убеждението, че възбуденото дело за развод се основава на дълбоко обмислени и обосновани мотиви и че по-нататъшното запазване на брака ще противоречи на принципите на комунистическия морал и не ще може да създаде нормални условия за съвместен живот и за възпитание на децата — съдът може да разторгне брака.»

Значи, съветският кодекс не съдържа никакви абсолютни основания за развод, а изисква само да са налице дълбоко обмислени и обосновани причини, които да са разстроили непоправимо брака.

По този въпрос са се изказали в своите съчинения по гражданско право и такива видни съветски учени като Абрамов, Генкин, Свердлов, Граве и др., които поддържат становище против абсолютните основания за развод и на базата на съветския кодекс поддържат едно единствено бракоразводно основание — това за дълбокото разстройство на брака по сериозни причини.

В «Закона за семейното право» на Чехословашката народна република, който е в сила от 27 декември 1949 г., в § 30 — относно основанията за развод, се казва следното: «Ако вследствие на сериозни основания между съпрузите настъпи дълбоко и продължително разстройство, единият от съпрузите може да помолва съда за разторгване на брака по пътя на развода.»

В «Закона за брака на Унгарската народна република», § 18, се казва: «При наличността на важна и основателна причина, след предварително подготвително производство, бракът следва да бъде разторгнат по молба на единия от съпрузите.»

При обсъждане на въпроса за наличността на важна и основателна причина за разторгване на брака следва да се има предвид също и интересът на непълнолетните деца, родени между съпрузите.»

Аналогични на тези разпоредби се съдържат и в брачните закони на Полша, Румъния и други страни с народна демокрация.

5. При изготвяне на Гражданския процесуален кодекс бе възприета от законодателната комисия и гласувана в Народно-то събрание ал. I на чл. 263 от Гражданския процесуален кодекс със следното съдържание: «Не може да се уважи иск за развод, основан изключително на вината на самия ищец, ако другият съпруг настоява за запазването на брака.»

На практика този текст се оказва много нецелесъобразен и дори пакостен. Оказаха се случаи, когато съпрузите са разделени преди много години, ищецът има деца от новата си съпруга, а от съпругата си няма деца, и въпреки това нашият народен съд не може да постанови решение за развод — макар бракът да е дълбоко и непоправимо разстроен, понеже виновник за разстройството бил ищецът и понеже другият съпруг (ответникът или ответницата) настоява за запазването на брака.

Такава енергична разпоредба в съветския закон няма. Няма и в законодателството на страните с народна демокрация. Такава разпоредба има само в «Семейния кодекс» на Полската народна република, но се допуска следният коректив: на съда се дава право при този случай, въпреки несъгласието на противната страна, да даде развод, ако това се налага от обществен интерес или ако раздялата на съпрузите е продължителна.

Имайки предвид гореизложеното, със законопроекта предвиждаме отменяване на чл. 263, ал. I от Гражданския процесуален кодекс, а ал. II от чл. 47 на Закона за лицата и семейството се изменя така:

«Искът не се уважава, ако разстройството се дължи на изключителна вина на ищца и другият съпруг настоява за запазване на брака. По изключение, разводът може да се допусне и без съгласието на ответника, ако важни обществени интереси го налагат.»

6. По сега действащия закон в чл. 66 се дава право на детето да предава иск за запазване на своя произход (бащинство), в който текст е изрично казано, че този иск не е ограничен с никаква давност. При този текст се даваше възможност на възрастни вече хора да търсят своя произход по чисто комерчески съображения и да се водят тежки и продължителни процеси.

Предвид на това със законопроекта се предлага нова редакция на чл. 66, в който се предвижда давност за воденето на такива процеси до три години от навършване на пълнолетие — за детето, а за майката — до три години от раждането на детето.

Това изменение намираме за напълно целесъобразно, като една стъпка към пълната забрана за водене искове за търсене на бащинството. В съветския семеен кодекс дигене на бащинството не се допуска. Ние обаче още не можем да отидем към такава забрана, понеже все още у нас не са изградени необходимите мероприятия за една пълна и всеотдайна грижа за майката и детето и специално за самотната майка и извънбрачното дете.

Това са главните допълнения и изменения на Закона за лицата и семейството, които министерството предлага със законопроекта, а в останалата част законопроекта се отнася до редакционни подобрения на посочените в него текстове.

Главните промени в закона, които предлагаме с нашия законопроект — относно пречките на брака поради родствени връзки между мъжа и жената и относно премахването на абсолютните основания за развод и възприемане само едно единствено основание — дълбокото разстройство на брака по сериозни причини, целят укрепване на брака и семейството, издигане на социалистическия морал, както и подобряване на нашето семейно и брачно законодателство, като го придвижваме напред към законодателството на СССР и като го съгласуваме със законодателството на страните с народна демокрация, което ще допринесе за сплотяването на нашите народи в борбата за мир, демокрация и социализъм.

Моля да одобрите предлагания законопроект и да го гласувате. (Ръкопляскания)

Председател Фердинанд Козовски: Думата за изказване по законопроекта има народният представител д-р Иван Пашов.

Д-р Иван Пашов: (От трибуната) Другарки и другари народни представители! Поставен е на обсъждане от Народното събрание законопроект за изменение и допълнение на Закона за лицата и семейството.

Семейството е клетка, тясно свързана с икономическата база на обществото и държавата. Едно е положението на семейството при буржоазната икономическа система, друго е то при социалистическата икономическа система. Изградената върху социалистическата икономика семейна нормативна система спомага за правилното поддържане и развитие на икономическата основа. Добре укрепеното и хармонично развиващото се семейство спомага при трудовото възпитание на младежта, при опазването на общонародната собственост, при създаването на високи патриотически — социалистически стимули.

Сталин казва, че в социалистическата държава най-ценното и най-решаващото — това са хората. Хората се раждат, растат, живеят и умират в семейството. Най-близката среда, в която съпрузите и децата се свързват с крепка любов и взаимна привързаност, е семейството. От родителите зависи в голяма степен оформянето на детето във физическо, идейно, морално и стопанско отношение.

Както е известно, победата на великата Октомврийска социалистическа революция откри нова епоха в развитието на обществото. Революцията даде нов тласък и отражение върху законодателната уредба на женския въпрос в обширната съветска земя. Старите норми за брака и развода бяха разбити на пух и прах и започна гравитният период за семейството и пълното освобождение на жената, което намери пълно отражение в Сталинската конституция. Жената бе призната за свободна и равнопоставена във всички сектори на живота и днес с целия съветски народ смело крачи по пътя на комунизма. Съветската жена днес е видна деятелка в народното стопанство, в медицината, авиацията, педагогията, техниката, агрономията, научните институти, литературата и изкуството.

Подобно е положението на жените и в народнодемократичните страни. Жената в страните с народна демокрация е привлечена равноправно да участва в производството и равноправно да съдейства в обществен, политическия и културния живот на страната.

Бракът не е просто полово съжителство между мъжа и жената; напротив, той е твърде сложна проблема. Ленин рязко въстава срещу онези, които не виждат в отношенията между мъжа и жената друго нещо освен простото полово съжителство. «Вам, разбира се, е известна, казва той на Клара Цеткин, тази великолепна «теория», според която удовлетворяването на половите влечения и потребности от любов в комунистическото общество е тъй просто и без значение, както да се изпие една чаша вода... Нейните защитници уверяват, че тя била марксистска. Благодарим за такъв марксизъм. В половия живот действувал не само това, което е дадено от природата, но и това, което е станало култура... Необуздаността в половия живот е буржоазна, тя е явление упадъчно. Пролетариатът е възходяща класа, той няма нужда от опиянения нито като наркотика, нито като стимул, нито половото пиянство, нито алкохолно.»

Деветосептемврийското народно въоръжено въстание от 1944 г. откри нова ера в развитието и изграждането на на-

шата родина. Българската жена застана рамо до рамо със съветската жена и жените от народнодемократичните страни. Днес българската жена е нова жена или както другарят Вълко Червенков заяви пред Националната конференция на първенците на трудово-кооперативните земеделски стопанства: «И ние се гордеем, че ги имаме тези наши жени, че техният брой расте, че тяхната живително-творческа сила все повече завладява кооперативните стопанства. Ние се гордеем с тях, ние вярваме в чудесните техни способности — те са голяма сила и на тази сила трябва да се даде широк път, да се даде преднина, да се издигне, да се пусне в движение. Трябва да свършим с всяко подценяване на жените в кооперативното стопанство. Подценяването на жените трябва да се счита за срамотно, за престъпление.»

Гениалният Сталин отдава извънредно голямо значение на жената и още в 1925 г. писа: «Трудещите се жени, работнички и селянки, са огромен резерв на работническата класа. Този резерв представлява половината от населението. Ще бъде ли женският резерв с работническата класа или против нея — от това зависи съдбата на пролетарското движение, победата или поражението на пролетарската революция.»

В Съветския съюз и страните с народна демокрация жената-майка и детето са обкръжени с големи и непрестанни грижи. Награди, помощи, болнични и лекарски грижи, ясли и детски домове, широки училищни мрежи, здравно и трудово възпитание. Партията и правителството правят всичко нужно за тяхното благополучие.

Съвсем не е такава положението на жената в капиталистическите страни. В буржоазните среди се женят и развеждат по сметка. Съпрузите живеят във фактическа полигамия, институцията се развива като тежка обществена язва. Младешките растат без перспективи и високи пориви. Държавна помощ в случай на болест и бременност няма, лекарската помощ е скъпа и недостъпна за бедните, а бедните в капиталистическите страни са много.

По примера и опита на Съветския съюз жената в Народна република България все повече и повече широко навлиза в производството, жената у нас се издига на все по-големи и по-големи отговорни постове и взема живо участие наравно с мъжа в управлението на държавата.

По примера на съветската, Сталинската конституция и нашата Димитровска конституция е отредила видно място на нашето семейно право. Според Конституцията на Народна република България бракът и семейството са под закрилата на държавата. Законен е само гражданският брак, сключен пред установените органи. Жената-майка се ползува с особена закрила в трудово отношение. Държавата полага особени грижи за майката и детето, като основава родилни и детски домове, детски градини и диспансери, осигурява на жената отпуск преди и след раждането при запазване на заплатата ѝ и ползуване от безплатна акушерска и медицинска помощ. Жената е равнопоставена с мъжа във всички области на държавния, частно-правния, стопанския, обществен, културния и политическия живот. Извънбрачните деца имат еднакви права с родените от брака и др.

Другарки и другари народни представители! Брачната проблемата е сложна. Брачният въпрос е сериозен въпрос. Здравото семейство, здрав народ, стабилна държава.

До 9 септември 1944 г. брачните и семейните отношения се уреждаха у нас главно от Екзархийския устав, изработен в Цариград още преди освобождението на България — 1871 г., и от поповете. Но след 9 септември 1944 г. с новата ера, която се откри, това положение не можеше повече да се търпи. На 27 май 1945 г. влезе в сила Наредбата-закон за брака. С Наредбата-закон за брака се засегнаха няколко основни характеристики въпроси. Първо, единна брачна система за всички граждани на Републиката. Второ, единствено задължителна гражданска форма на брака. Трето, изравняване на мъжа и жената в брака. Четвърто, равенство на извънбрачните и родените от брака деца и редица други.

За цялостното уреждане материята по личното и семейното право бе гласуван от Великото Народно събрание Законът за лицата и семейството. От няколкогодишното приложението на закона се вижда, че в много отношения ние изоставаме назад от народнодемократичните страни, а най-вече от Съветския съюз, отдето главно се учим. Богат е съветският опит и най-прогресивна е неговата наука.

За да се отговори на наредни нужди и да се изравним със съветското право, с внесенния законопроект се предлагат няколко изменения в Закона за лицата и семейството. Навременността и целесъобразността на предложените изменения са посочени в мотивите на законопроекта. Ще се спра само на някои от по-важните предложени изменения.

На първо място в законопроекта се предлага да се изравнят годините на мъжа и жената за встъпване в брак — 18 години. Свършено основателно. При нашите условия, когато жената е изравнена с мъжа в стопанско, трудово, политическо и духовно отношение, налага се да бъде изравнена и в брачно отношение. Тук няма решаващо значение тезата, че жената узрявала в полово отношение по-рано от мъжа. Когато важни

съображения наложат, с разрешение може да се допусне встъпването в брак на лица на 16-годишна възраст. Съображенията, които налагат това, ще бъдат сериозно преценени и няма да се допускат злоупотребления.

Важно изменение на закона, което се предлага в законопроекта, е изменението на чл. 23, който гласи: «Забранено е встъпването в брак с роднини по права линия, с роднини по съребърна линия до IV степен и по сватовство до III степен, между осиновител и осиновен, както и между единия от тях и съпруга или роднините по права линия на другия. С изменението се допуска встъпването в брак между съребърни роднини в III и IV степен с разрешение на председателя на Президиума на Народното събрание. Това е важно отклонение от досега действащия закон. Сега ние се изравниваме със съветското законодателство и законодателството на страните с народна демокрация. Така е разрешен този въпрос и в много буржоазни страни. В това отношение ние сме една от страните, изостанала твърде назад. Тук трябва да се подчертае, че нашият народ по тоя въпрос има установени традиции, които дълго време ще действуват, докато бъдат изживени. Премахва се също така и забраната на брак по сватовство. Заключването на брак между роднини по сватовство няма абсолютно никакви биологични пречки, то е отживелица от разни канонически правила, които в съвременното наше право не могат да бъдат търпени.

С премахването на членове 45 и 46, което се предлага с изменението на закона, се премахват и така наречените абсолютни основания за разторгване на брака. Например един от съпрузите е извършил прелюбодеяние и щом другият съпруг поиска разторгване на брака, съдът, без да разсъждава, е длъжен да го разторгне. Законопроектът предлага с изменението на чл. 47 да остане едно единствено основание за разторгване на брака, а именно: дълбоко разстройство на брака, както е в Съветския съюз, т.е. в бракоразводния процес се търси отговор на един единствен въпрос: жизнеспособен ли е бракът и трябва ли той да бъде запазен или е напълно разстроен и съпрузите следва да бъдат разделени в интерес на децата и всички. При обсъждането на тоя въпрос съдът ще обсъди и всички така наречени абсолютни основания за разторгване на брака. Например има прелюбодеяние на един от съпрузите — съдът ще обсъди това довело ли е до дълбоко разстройство на брака, какъвто е интересът на децата и обществото и ще реши, след като види и всички други основания, посочени за разторгване на брака. Предложеното изменение е съвършено основателно.

С предложените изменения не се допуска развод по вина на ищеца. Това изменение, което се предлага, е също така важно. Не бива, ако един от съпрузите е причина за дълбокото разстройство на брака, да иска неговото разторгване, да му се даде такова, ако другият съпруг не иска това. Например млада жена, заживяла с нея, оставил семейството и децата си на произвола на съдбата и да иска разторгване на брака, защото последният бил дълбоко разстроен.

Недопущането на развод, когато жената е бременна, е важно и основателно изменение и то трябва да бъде прието. Обществото е жизнено заинтересувано да се създават здрави и жизнеспособни поколения. Не бива в най-важния период на майката и детето, бременността, те да бъдат тормозени.

В Съветския съюз исконите за дигрени на бащата са забранени. Такива искове у нас и страните с народна демокрация не са забранени, но тук трябва да се тури предел.

Не бива да се допусне един 50-годишен да иска да бъде признат, че е син или дъщеря на 70—75-годишен. Такива искове обикновено са свързани с наследство, тази баба обаче у нас е вече стеснена и още ще се стесни. Основателно е предложеното изменение да се ограничи в срок 3 години за детето след навършване на пълнолетие и за майката 3 години след раждането на детето.

Намирам, че е правилно да се остави на председателя на Президиума на Народното събрание да прецени и разреши или не встъпването в брак на български гражданин или гражданка с чужденец или чужденка. Не би могло с успех да се поддържа абсолютната забрана, особено що се касае за български граждани и гражданки, встъпващи в брак с граждани и гражданки от Съветския съюз и страните с народна демокрация.

Останалите предложения, които се правят в проекта за изменение на Закона за лицата и семейството и по които не се спорам, намирам, че са също така основателни и следва да бъдат приети.

Другарки и другари народни представители! Законопроектът за изменение на Закона за лицата и семейството е крачка напред и сериозно подобрене в доуеджването на нашето семейно право и вървам, че ще гласувате еднотворно за неговото приемане. (Ръкопляскания)

Председател Фердинанд Козовски: Думата за изказване по законопроекта има народният представител др. Ангел Генов.

Ангел Генов: (От трибуната) Другари и другарки народни представители! С Наредбата-закон за брака през 1945 г. беше проведена брачната реформа, която е съществен дял от голя-

мата революционна дейност на народната ни власт. Със закона за лицата и семейството през 1949 г. се събраха и облякоха в законна форма основните принципи на нашето семейно право, а именно: закрилата на брака и семейството от държавата и утвърждаването като законен само гражданският брак.

Днес държавата полага особени грижи за майката и детето чрез родилните и детските домове, детските градини и диспансери, осигурява на жената отпуск преди и след раждането при запазване на заплатата, ползуване на безплатна акушерско-медицинска помощ и особена закрила в трудово отношение. Жената получи права и в действителност се приравнява с мъжа във всички области на държавния, частноправния, стопанския, обществения, културния и политическия живот.

Държавата полага особени грижи за общественото, културното, трудовото, телесното и здравното възпитание на младежта. Извънбрачните деца имат еднакви права с родените от брака.

Съпрузите са длъжни чрез взаимно разбирателство и общи усилия да обезпечат благополучието на семейството и да се грижат за издръжката и възпитанието на децата, които трябва да подготвят за обществен ползена дейност.

Основа на семейството е бракът. Бракът се оклучва по взаимно взаимно съгласие. Никакви расови, верски и имотни отношения не се признават. Съгласието от страна на родителите не се изисква. Многобрачието е забранено със закон и се преследва.

Тези основни конституционни принципи са в пълна хармония с общото икономическо и културно развитие на социалистическото общество у нас. Изградената върху социалистическа икономика семейно-нормативна система спомага за правилното поддържане и развитие на икономическия живот, защото добре укрепно и хармонично развиващо се семейство въздейства над икономиката, като спомага при трудовото възпитание на младежта, при ползуването на общонародната собственост, при създаването и развитието на високопатриотични социалистически стимули.

Пълното икономическо равенство и равнопоставеност на мъжа и жената, както и възпитанието на хората в ново обществено съзнание спомагат да се стимулират в семейството и издигнат в принципи съпругеската върност, почитта към старите, правилното физическо и духовно развитие на децата, култивиране в тях на високи идеали, оформяване на твърди характерни, морална чистота, любов към труда, любов към народа и към социалистическата ни Родина.

Предложените законопроект за изменение и допълнение на Закона за лицата и семейството внася значителни подобрения, предизвикани от нуждата да се изчистят всички канонични остатъци в Закона за лицата и семейството, останали от Екзархийския устав, от една страна и от друга да обхванат всички случаи в семейно-правните отношения, резултат на станалите промени в държавното, общественото и стопанското развитие у нас.

Проектът засяга много текстове на Закона за лицата и семейството, но част от измененията имат само редакционен характер.

По-съществени промени са следните: с изменението на чл. 21 се предлага да се уеднакви брачното пълнолетие на 18 навършени години за мъжа и жената, като се създава възможност при изключителни случаи председателят на окръжния съд да може да даде разрешение за встъпване в брак преди брачното пълнолетие, но при навършени 16 години — еднакво за мъжа и жената. Характерното тук е еднаквостта възраст за мъжа и жената при брачното пълнолетие. Жената у нас навсякъде е привлечена равноправно да участва в производството и равноправно да съдейства в обществен, политическия и културния живот. Различието в брачното пълнолетие е останало от буржоазните разбирания по «назначението на мъжа и жената в семейството — назначението на мъжа като глава на семейството, назначението на жената като майка», както обяснява съветският автор Свердлов.

Законопроектът предлага да бъде забранен бракът между роднини по съребърна линия до втора степен абсолютно и по начало до IV степен, но при особени случаи, със специално разрешение на председателя на Президиума на Народното събрание, след изслушване на лекарска експертиза да се допуска и брак между роднини от III и IV степен по съребърна линия.

Преди 9 септември отделните църкви по най-различни начини уреждаха брачните връзки. Православната църква се налагаше само на православните, но освен тях имаше големи национални малцинства от други вероизповедания, които оставаха извън нейния обсег. Така мохамеданите, израилтяните, католиците, евангелистите, арменогригорияните и не малко други поделения на тези църкви у нас уреждаха процесуално и материално браковете и разводи по своите последователи по свои коренови различни едни от други норми и обичаи. Въпросите за преките при встъпване в брак поради редство се решаваша най-различно съгласно различните обичаи. С въвеждането на гражданския брак и съгласно Закона за лицата и семейството у нас се създаде пълно уеднаквяване в брачното право. Това е голяма придобивка за нашето право, но остана-

ха неуредени някои случаи на бракове, които не противоречат на обичаите на малцинствените групи, или фактически случаи на бракове, оформяването и запазването на които е обществено оправдано. Откриването на възможността тази неправда в някои изключителни случаи, след най-щателна проверка — лекарска експертиза и пр. — да може да се изправи е положителна страна на законопроекта. Редакцията на чл. 23 позволява да се прокара съответна правна политика — да се дават разрешения за брак в случаите, където не може да се говори за каквато и да е опасност от изграждане (например при встъпване в брак, от който поради напреднала възраст или други причини поколение не може да се очаква), а да не се дава разрешение в случаите, когато и медицинската експертиза съзнава сериозна вероятна опасност.

Законопроектът премахва сватовството като правен институт, с което нашето право се приближава към съветското и правото на страните с народна демокрация в областта и на брака.

Законопроектът внася важни изменения в основанията за развод. В досегашния закон (членове 45—47) имаше две групи основания за развод: абсолютни и относителни. Абсолютни основания за развод предвиждаше чл. 45, а именно: прелюбодеяние, посегане върху живота на съпруга, отсъствие, осъждане на повече от 5 години затвор и болест — разрана или наследствена. При наличност на едно от тези абсолютни основания съдът не можеше да разсъждава, не можеше да съображава своето решение с конкретните обстоятелства на случая, а чисто и просто беше длъжен да произнесе решение за развод дори в случаите, когато не е оправдано обществено да се разторгне бракът. Членове 46 и 47 предвиждаха относителни основания и изброяваха няколко положения, например: физическо или морално изтезание, тежко оскърябление, пиянство по навик, разточителство, безчестен живот. Но тези груби нарушения на брачните задължения са дотолкова основание за развод, доколкото те и съпътстващите ги други обстоятелства сочат на едно дълбоко разстройство на брака, при което от гледището на съпрузите, интереса на децата и обществения интерес не може да се иска продължаването на семейния живот.

Абсолютните основания са строго формални. Те са остатък от Екзархийския устав. В СССР, Чехословакия, Полша и Унгария такива абсолютни основания не съществуват. Законопроектът предлага да бъде отменен чл. 45 и с това да се премахнат абсолютните основания, които на практика се оказаха ненужни. Събития като прелюбодеянието, посегането на живота, отсъствието и пр. имат съществено значение за обсъждане на общата картина на даден брак. Законопроектът иска само да им отнеме тяхната абсолютност, тяхната формална задължителност за съда. Но те ще се обсъждат в светлината на това — жизнеспособен ли е бракът и в интерес ли е на съпрузите, на децата, на обществото той да бъде запазен или е мъртъв и в интерес на всички е да бъде постановено разделяне на съпрузите.

С тия изменения в Закона за лицата и семейството и редакцията други, за които се казва или които са само от редакционен характер, се внасят значителни подобрения в нашето семейно право. Нашите съдилища ще имат достатъчно законно основание да засилят своята дейност към укрепване на здрави и жизнеспособни семейства. Но това не е достатъчно. Нужно е към семействата, към брачните отношения да се съсредоточи още повече вниманието на цялата наша общественост, на всички наши държавни органи. В социалистическата държава най-ценното, най-репавашото са хората, а хората се раждат, растат и умират в семейството. Това е най-близката среда, в която съпрузите и децата се свързват крепко във взаимна любов и привързаност със силата на навиците и със съзнанието за общност и солидарност. Семейството е първият помощник на партията, правителството и обществените организации в усилията и грижите им за здрави поколения. Нашите младежки организации, училищата, литературата и изкуствата имат голям дял за възпитанието на децата, но от родителите зависи до голяма степен оформяването на детето във физическо, идейно, морално и стопанско отношение. Родителите са първите, които могат да открият вродените дарования и наклонности. Те са най-заинтересовани да открият и предпазят децата от порочните навици.

В Съветския съюз и страните с народна демокрация семейството е обхвържено с най-големи, всеотдайни и непрестанни грижи. Жената-майка и детето са център на внимание. Дават се много награди, помощи, болнични и лекарски грижи, ясли и детски домове, широка училищна мрежа, здравно и трудово възпитание и пр. В СССР повече от 3 милиона жени са наградени с ордена «Майчина слава», 33 хиляди жени имат почетното звание «Майки-героини».

Преди 9 септември 1944 г. у нас семейството се уреждаше, както и в другите монархо-капиталистически страни, в много случаи на материална база. Много често при брака беше решаваща зестрата и прикята. Много бракове биваха осуетявани, защото няма зестра. Мъжът се купуваше със зестра и прикя, а при мохамеданите обратно — жената се купуваше с «баба хак». Пред нашите съдилища след 9 септември се яви-

ха много брачни конфликти, последица на сключените бракове по сметка. Измаменият за богата зестра или голяма прикя мъж или измамната и насилена от родителите жена поради богатство на мъжа без други морални ценности търсеха чрез развод своето освобождение.

Днес у нас семейството е в постоянен възход, жената е освободена завинаги от оковите на безправие. Основен мотив за сключването на браковете вече е любовта на мъжа и жената, обогатена от общността на техните идейни и културни интереси. Новото положение на жената в социалистическото общество и свързаното с това взаимно отношение между мъжа и жената доведоха до ликвидиране на култивиранията се в продължение на хилядилетия взаимна враждебност на половете. Унищожаването на частната собственост върху средствата за производство освобождава хората от грубите материални сметки.

Тази здрава спойка на семейството еднакво бързо укрепва както в града, така и в селото. Задружният труд в ТКЗС, активното участие на жената в тях, реалните резултати от нейната дейност дават видими резултати за укрепване на семейството на село. Съдебната практика на окръжния съд в Търново отбелязва, че бракоразводните дела от селата с масовизирани трудово-кооперативни земеделски стопанства все повече и по-бързо намаляват.

Основните принципи на нашето семейно право, отразени в Закона за лицата и семейството, подобрен с предлагания законопроект, здравият социалистически морал, нашите народни съдилища и цялата наша общественост създават пълна възможност да се засили още повече преобразяването на човека, утвърждаване на любовите хора, да се внедри новата философия за човека в социалистическото общество.

Парламентарната група на Българския земеделски народен съюз одобрява законопроекта за изменение и допълнение на Закона за лицата и семейството и ще гласува за него единодушно. (Ръкопляскания)

Председател Фердинанд Козовски: Няма други записали се оратори. Следва да преминем към гласуването на законопроекта.

Съгласно Правилника за вътрешния ред на Народното събрание, Събранието решава въпроса дали законопроекта да бъде гласуван параграф по параграф или изцяло.

Бюрото на Народното събрание, като има предвид, че законопроектът се чете параграф по параграф и че Законодателната комисия не прави предложения за изменения и допълнения на законопроекта, предлага същият да бъде гласуван от Народното събрание изцяло.

Има ли други предложения или възражения по предложението на Бюрото? — Няма.

Полагам на гласуване предложението на Бюрото на Народното събрание законопроекта да бъде гласуван изцяло.

Ония от другарите народни представители, които са съгласни с това предложение, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме към гласуването на самия законопроект.

Тъй като законодателната комисия не прави предложения за изменения и допълнения на законопроекта, предлагам законопроекта за изменение и допълнение на Закона за лицата и семейството да бъде гласуван така, както е предложен от Министерския съвет в оная редакция, която бе докладвана от дежурния секретар.

Ония от другарите народни представители, които са съгласни законопроекта за изменение и допълнение на Закона за лицата и семейството да бъде приет така, както е предложен от Министерския съвет, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме към точка пета от дневния ред:

Разглеждане на законопроекта за изменение на Гражданския процесуален и Наказателно-процесуалния кодекси.

Законопроектът ще бъде прочетен от дежурния секретар др. Руска Варадинова.

Има думата др. Руска Варадинова да прочете законопроекта.

Секретар Руска Варадинова: (Чете)

МОТИВИ

към законопроекта за изменение на Гражданския процесуален и Наказателно-процесуалния кодекси

Другарни и другари народни представители! 1. Участието на секретар в съдебно заседание и воденето на протоколи във Върховния съд, когато разглежда делата като втора инстанция, не е нужно, освен по някои по-сложни дела. Изтъкнатите от страните съображения за или против отменяване на обжалваната присъда или решение се обсъждат от съда и без да се отбелязват в протокола. Съдът не се нуждае от протокол за хода на заседанието, за да се произнесе по делото, понеже произнасянето става още в самото съдебно заседание. По същия начин е уреден въпросът и в Съветския

съюз. Затова следва към чл. 211 от Гражданския процесуален кодекс и към чл. 238 от Наказателно-процесуалния кодекс да се прибави нова алинея в смисъл, че участието на секретар и воденето на протокол за хода на съдебното заседание да не бъде задължително. По преценка на съда по някои по-сложни дела може да се допусне да участва в заседанието секретар и да се състави протокол.

2. Разглеждането на делата пред Върховния съд като втора инстанция сега става наскоро, не по-късно от два месеца от постъпването им. По много от тези дела още в първата инстанция на страните се съобщава датата, на която ще бъде разглеждано делото във втората инстанция, ако присъдата или решението бъдат обжалвани. Поради това не е нужно на страните да се изпращат призовки или да се обявяват в притурката към «Известия на Президиума на Народното събрание» датите, на които ще бъдат разглеждани делата във Върховния съд. Страните винаги ще могат да се осведомят за това чрез обявленията, които се поставят на определеното за това място в съда. При изключителни случаи на страните се изпращат призовки. Освен това налага се в това отношение да се уеднаквят разпоредбите в двата процесуални кодекса — чл. 202 от Гражданския процесуален кодекс и чл. 228 от Наказателно-процесуалния кодекс.

3. Съгласно ал. II на чл. 366 от Наказателно-процесуалния кодекс присъдите и постановленията, които се издават от несъдебни органи, се изпълняват от ведомството, което е издало постановлението. Това положение се натъква на редица неудобства. Почти всички ведомства издават такива постановления, но повечето от тях нямат организиран апарат за изпълнението на тези постановления и изпълнението на присъдите и постановленията е фактически спряно. А организирането на такъв апарат от всяко ведомство в София и по места би струвало твърде скъпо на държавата.

От друга страна не би било оправдано всяко ведомство да назначава по места изпълнителни органи, които ще изпълняват едни и същи функции. Много по-целесъобразно и икономично ще бъде присъдите и постановленията за суми до 100 лв. да се изпълняват от финансовите органи на народните съвети, а за по-големи суми — от съдебните изпълнители при Министерството на правосъдието.

Затова се налага ал. II на чл. 366 от Наказателно-процесуалния кодекс да се измени в горепоказания смисъл.

Като излагам горното, моля, другарки и другари народни представители, да обсъдите и гласувате предложението законопроект.

Министър на правосъдието: **Р. Найденов**

ЗАКОНОПРОЕКТ

за изменение на Гражданския процесуален и Наказателно-процесуалния кодекси

§ 1. Към чл. 211 от Гражданския процесуален кодекс и към чл. 238 от Наказателно-процесуалния кодекс се прибавя следната алинея втора:

«При разглеждане на делата във Върховния съд като втора инстанция участието на секретар и воденето на протокол за заседанието не са задължителни.»

§ 2. Чл. 202 от Гражданския процесуален кодекс и чл. 228 от Наказателно-процесуалния кодекс придобиват следната редакция:

«Ако на страните не е съобщено от първата инстанция за деня за разглеждане на делото пред втората инстанция, те се призовават: от окръжния съд — по реда, предвиден за първата инстанция, а от Върховния съд — чрез обявление, поставено на определеното за това място в съда, или чрез призовки.»

§ 3. Чл. 366, ал. II от Наказателно-процесуалния кодекс се изменя така:

«Присъдите и постановленията се изпълняват от финансовите органи при народните съвети на депутатите на трудещите се, ако присъдената сума като глоба, обезщетение или конфискация по чл. 33 от Наказателния закон не надминава поотделно 100 лв., а ако надминава тази сума — те се изпълняват от съдебните изпълнители при Министерството на правосъдието.»

Председател Фердинанд Козовски: Има думата докладчикът на законодателната комисия др. Георги Кулишев да докладва предложението на комисията по законопроекта.

Докладчик Георги Кулишев: (Чете)

«ПРЕДЛОЖЕНИЕ»

на законодателната комисия по законопроекта за изменение на Гражданския процесуален и Наказателно-процесуалния кодекси

1. В § 2 думите «чрез обявление, поставено на определеното за това място в съда или» се заличават.

Съображения. Комисията счита, че страните винаги трябва да бъдат уведомявани за деня на разглеждане на делото във Върховния съд с призовки. Върховният съд разглежда като втора инстанция делата по жалби срещу решенията и при-

съдите на всички окръжни съдилища. При положение, че страните по делото нямат местожителството си в гр. София, обявяването деня на разглеждането на делото чрез обявление на практика ще им създава значителни затруднения.

2. След § 3 на законопроекта се създава нов § 4 със следното съдържание: «В чл. 261 от Гражданския процесуален кодекс се добавя нова ал. III със следния текст:

«Производството по брачен иск се спира по искане на съпругата, ако тя е бременна след четвъртия месец на бременността и до навършване на 8-месечна възраст на детето.»

Съображения: Целесъобразно е бременната жена след четвъртия месец от бременността и до осмия месец от раждането на детето да не бъде тревожена с брачен иск, което може да повлияе отрицателно върху нейното и това на детето здравно състояние. По същия начин е разрешен въпросът и в Кодекса на труда, според който за този период не се разрешава уволнението на бременната и майката.

Председател на законодателната комисия: **Д-р Иван Пашов.**

Председател Фердинанд Козовски: Другарки и другари народни представители! По законопроекта няма записани оратори.

Съгласно чл. 14 от Правилника за вътрешния ред на Народното събрание, Събранието решава дали законопроектът да бъде гласуван параграф по параграф или изцяло.

Бюрото на Народното събрание, като има предвид, че законопроектът се прочете от дежурния секретар параграф по параграф, предлага същият да бъде гласуван изцяло.

Има ли други предложения или възражения до предложението на Бюрото? — Няма.

Полагам на гласуване предложението на Бюрото на Народното събрание законопроектът да бъде гласуван изцяло.

Ония от другарите народни представители, които са съгласни с предложението на Бюрото законопроектът да бъде гласуван изцяло, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Пристъпваме към гласуването на законопроекта.

Тъй като законодателната комисия прави предложението за изменение и допълнение на законопроекта, предлагам законопроектът за изменение на Гражданския процесуален и Наказателно-процесуалния кодекси да бъде гласуван така, както е предложен от Министерския съвет, заедно с измененията и допълненията в него, предложени от законодателната комисия.

Ония от другарите народни представители, които са съгласни с законопроектът за изменение на Гражданския процесуален и Наказателно-процесуалния кодекси да бъде приет така, както е предложен от Министерския съвет, заедно с измененията и допълненията в него, предложени от законодателната комисия, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Преминуваме към точна шеста от дневния ред.

Избор на член-съдия за Върховния съд на Републиката.

Другарки и другари народни представители! В Бюрото на Народното събрание е постъпило предложение от министъра на правосъдието за избиране на член-съдия за Върховния съд на Републиката.

Ще ви прочета мотивите към предложението и самото проекторешение. (Чете)

«До Бюрото на Първо Народно събрание

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

от министъра на правосъдието за избиране член-съдия за военната колегия на Върховния съд

Другарки и другари народни представители! На седмата редовна сесия на Народното събрание през февруари 1953 г. бе избран новият личен състав на Върховния съд. За военната колегия на Върховния съд тогава бе избран един председател на отделение и двама членове-съдии. Оказа се, че този състав на военната колегия е недостатъчен, за да може да разглежда и решава подлежащите на разглеждане от военната колегия дела. При положение, че един от съдиите е в отпуск става невъзможно да се образува тричленен състав, в какъвто състав се разглеждат делата. Независимо от това при този състав председателът на отделението трябва непрекъснато да участва в съдебните заседания, а това пречи на администрирането на колегията.

По изложените съображения налага се да се увеличи съставът на военната колегия, като се избере засега още един член-съдия.

Ето защо на основание чл. 61 и чл. 58 от Конституцията на Народната република България и чл. 25, ал. I от Закона за устройството на съдилищата предлагам:

1. Да се увеличи съставът на военната колегия на Върховния съд на Републиката с още един член-съдия.

2. Да бъде избран за член-съдия при военната колегия на Върховния съд на Републиката др. подполковник Милан Илчев Ангелов.

София, 24 октомври 1953 г.

Министър на правосъдието: **Р. Найденов**

Иска ли някой дума по предложението на министъра на правосъдието? — Няма.

Други предложения? — Няма.

Полагам на гласуване проекторешението, предложено от министъра на правосъдието за избиране на член-съдии на Върховния съд на Републиката така, както го докладвах.

Ония от другарите народни представители, които са съгласни с това проекторешение, внесено от министъра на правосъдието, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Преминваме към точка седма от дневния ред:

Избор на съдии за военните съдилища.

Другарки и другари народни представители! В Бюрото на Народното събрание е постъпило също така предложение от министъра на правосъдието за избиране на съдии за военните съдилища.

Ще ви прочета мотивите към предложението и самото проекторешение. (Чете)

«До Бюрото на Първо Народно събрание

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

от министъра на правосъдието за избиране на съдии за военните съдилища

Другарки и другари народни представители! Съгласно чл. 25, ал. 1 от Закона за устройството на съдилищата съдиите при военните съдилища за военнослужащите и волнонаемните лица при Министерството на народната отбрана и за военнослужащите, волнонаемните и служителите при Министерството на вътрешните работи се избират от Народното събрание за срок от 5 години. По силата на § 1 от преходните правила към Закона за устройството на съдилищата заварените съдии при военните съдилища продължиха да изпълняват длъжността си до избирането и встъпването в длъжност на нови съдии, избрани по реда, предвиден в закона. От влизането в сила на новия Закон за устройството на съдилищата не е провеждан избор за съдии при военните съдилища. Това временно състояние трябва да се ликвидира, като бъдат избрани от Народното събрание съдиите при военните съдилища.

По изложените съображения, в съгласие с министъра на народната отбрана и министъра на вътрешните работи, на основание чл. 25, ал. 1 от Закона за устройството на съдилищата, предлагам да бъдат избрани за съдии при военните съдилища следните другари:

1. Полковник Ангел Иванов Найденов.
2. Подполковник Борис Георгиев Паунов.
3. Подполковник Тодор Тодоров Шофелинов.
4. Подполковник Михо Станчев Моллов.
5. Майор Жеко Петров Колев.
6. Майор Григор Димитров Димов.
7. Майор Ангел Неделчев Чобанов.
8. Майор Слави Маринов Кръстев.
9. Майор Иван Неделчев Ботушаров.
10. Майор Васил Атанасов Нанчев.
11. Майор Димитър Таков Игнатов.
12. Майор Калчо Георгиев Ханджиев.
13. Майор Иван Николов Гетов.
14. Майор Цеко Ненчев Илиев.
15. Капитан Марко Димитров Манев.
16. Капитан Христо Симеонов Тодоров.
17. Капитан Тодор Георгиев Мешков.
18. Капитан Панко Луков Кадийски.
19. Капитан Димитър Няголов Трифонов.
20. Ст. лейтенант Божин Йотов Иванов.
21. Ст. лейтенант Марин Василев Петков.
22. Лейтенант Александър Крумов Терзиев.

София, 24 октомври 1953 г.

Министър на правосъдието: **Р. Найденов.**»

Иска ли някой думата по предложението на министъра на правосъдието? — Няма.

Има ли други предложения или възражения по предложението на министъра на правосъдието? — Няма.

Полагам на гласуване проекторешението, предложено от министъра на правосъдието, за избиране на съдии за военните съдилища така, както го докладвах.

Ония от другарите народни представители, които са съгласни с това проекторешение, внесено от министъра на правосъдието, така, както бе докладвано, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Другарки и другари народни представители!

С гласуването на законопроектите и решенията, поставени на дневен ред в днешното заседание на Народното събрание, се изчерпва предвиденият дневен ред за осмата редовна сесия на Първо Народно събрание. Едновременно с това приключва

и последната редовна сесия, предвидена по Конституцията, за мандата на Първо Народно събрание. Съгласно чл. 18 от Конституцията Народното събрание се избира за срок от четири години, а Първо Народно събрание беше избрано, както е известно, на 18 декември 1949 г.

В течение на четирите години на пълномощията си Народното събрание бе свикано на осем редовни и четири извънредни сесии. През първата редовна сесия то избра Бюро на Народното събрание и Президиум на Народното събрание, както и съответните комисии. То избра за председател на Министерския съвет др. Васил Коларов и избра членовете на правителството, а впоследствие, след смъртта на др. Васил Коларов, избра за председател на Министерския съвет др. Вълко Червенков и утвърди състава на правителството. С това Народното събрание конструира висшите органи на власт и упражнява съгласно волята на народа.

През времето на своята работа Народното събрание гласува 54 закона и утвърди 194 указа, издадени от Президиума на Народното събрание. Със своята работа Народното събрание завърши, като се прибавят и законите, приети от Великото Народно събрание, изграждането в най-обща линия на правната система на Народната република България. Измежду гласуваните закони са такива първостепенни и важни закони като: Закона за собствеността, Закона за задълженията и договорите, Закона за държавния арбитраж, Закона за авторското право, Закона за изменение и допълнение на Закона за стопанисване и ползуване на горите, Кодекса на труда, Наказателния закон, Закона за устройството на съдилищата, Закона за прокуратурата, Наказателно-процесуалния кодекс, Гражданския процесуален кодекс, Закона за народните съвети, Закона за избиране народни съвети на депутатите на трудещите се и Закона за избиране Народно събрание.

Цялостно се изгради една нова данъчна система, проста и понятна за народа, с гласуваните от Народното събрание Закон за данък върху общия доход, Закон за данък върху оборота, Закон за местните данъци и такси, Закон за бюджета, Закон за държавните такси и Закон за самооблагане на селското стопанство.

Първо Народно събрание единодушно изрази своето положително отношение към инициативите на световното движение за мир, като прие декларация за мира от м. февруари 1950 г. и гласува Закона за защита на мира от м. май 1950 г. С това Народното събрание стана изразител на волята на българския народ за мир и за мирно творчество, като счита, че няма такъв спорен или неразрешим въпрос, който да не може да бъде разрешен по мирен начин чрез взаимно споразумение между заинтересуваните страни.

Народното събрание ежегодно гласуваше бюджетите на Народната република България и приемаше отчета за извършеното през годината по изпълнение на бюджетите. С това то одобряваше творческите ежегодни планове за строителството на социализма у нас.

Другарки и другари народни представители! От днешното кратко изрояване на най-съществените закони, гласувани от Народното събрание, се вижда неговата плодотворна работа при провеждане на политиката на партията и правителството, вижда се значението, което Народното събрание има като върховен орган на власт в Народната република.

При предстоящите избори за Народно събрание, за да се изтъкне тяхното голямо значение, работата на Народното събрание трябва да се популяризира, както се популяризираше работата на неговите сесии чрез събранията, провеждани от народните представители в техните избирателни колегии. С това съществено ще се допринесе за правилната преценка, която българските избиратели ще имат възможност да дадат за работата на Първо Народно събрание, като ще допринесат съществено и за формиране на тяхното убеждение за гласуване за кандидатите за народни представители за Второ Народно събрание.

Да живее Отечественият фронт — бойният съюз на работническата класа с трудещите се селяни и народната интелгенция!

Да живее ръководещата и направляващата сила в нашия обществения живот — Българската комунистическа партия с нейния Димитровски Централен комитет начело с генералния секретар и председател на Министерския съвет др. Вълко Червенков! (Продължителни ръкопляскания. Всички стават)

Обявявам осмата редовна сесия на Първо Народно събрание за закрыта. (Ръкопляскания)

(Закрита в 19 ч. 18 м.)

Председател: **Ф. КОЗОВСКИ**

Секретари: **ГЕОРГИ АРАЧИНСКИ**
АНГЕЛ ГЕНОВ
РУСКА ВАРАДИНОВА

Стенографи: **ГЕОРГИ ТРЪПЧЕВ**
СТОЯН ХРИСТОВ